

Tuomo Hurtig 2019

YH5 – YHTEISKUNTAOPIN KERTAUSKURSSI

Tervetuloa kertauskurssille!

◎ Tällä kurssilla...

- **Kerrataan** aikaisemmin opittua yhteiskuntaopista
- **Harjoitellaan** YO –vastausten kirjoittamista
- **Käydään läpi niksejä** kokeessa pärjäämiseen
- **Opettaja vastaa juuri sinun** kysymyksiisi ja on täällä **juuri sinua varten**

◎ Tällä kurssilla ei...

- **Opiskella uudestaan** koko lukion yhteiskuntaoppia
- **Saada käteen avaimia** varmaan E:hen tai L:ään
- Tehdä ihmeitä – **paitsi jos sen ihmeen teette te!**

Kurssin suorittaminen

- ⦿ Läsnaolo tunneilla!
 - **Poissaolot johtavat lisätehtäviin**, suorittamattomat tehtävät kurssinkeskeytykseen
- ⦿ **OPISKELU KOTONA!!!**
 - Yritämme kerrata **yhden kurssin aikana neljän kurssin sisällön** => täysi mahdottomuus!
 - **YO –arvosananne ei ratkea tässä luokassa, eikä edes itse koepäivänä, vaan kotona ennen koetta!!!**
- ⦿ Harjoitustehtävien tekeminen
 - Kurssin aikana saatte **tehtäväksi vanhoja YO –tehtäviä**
 - Kurssin hyväksytty suorittaminen vaatii että **12 tehtävää on suoritettu hyväksytysti!**
 - Ei koetta, **vapaaehtoinen preli!**

Kurssin rakenne

- I. **Yh1** – Lyhyt katsaus suomalaiseseen yhteiskuntaan
- II. **Yh3** – Lyhyt katsaus EU:hun
- III. **Yh2** – Katsaus talouteen
- IV. **(Yh4)** – Pikainen katsaus lakitietoon

Mukana harjoittelua ja vinkkejä YO -kokeeseen

**JA VIELÄ MUUTAMIA
POINTTEJA...**

Sinun kirjoituksesi. Sinun
motivaatiosi. Sinun tuloksesi.

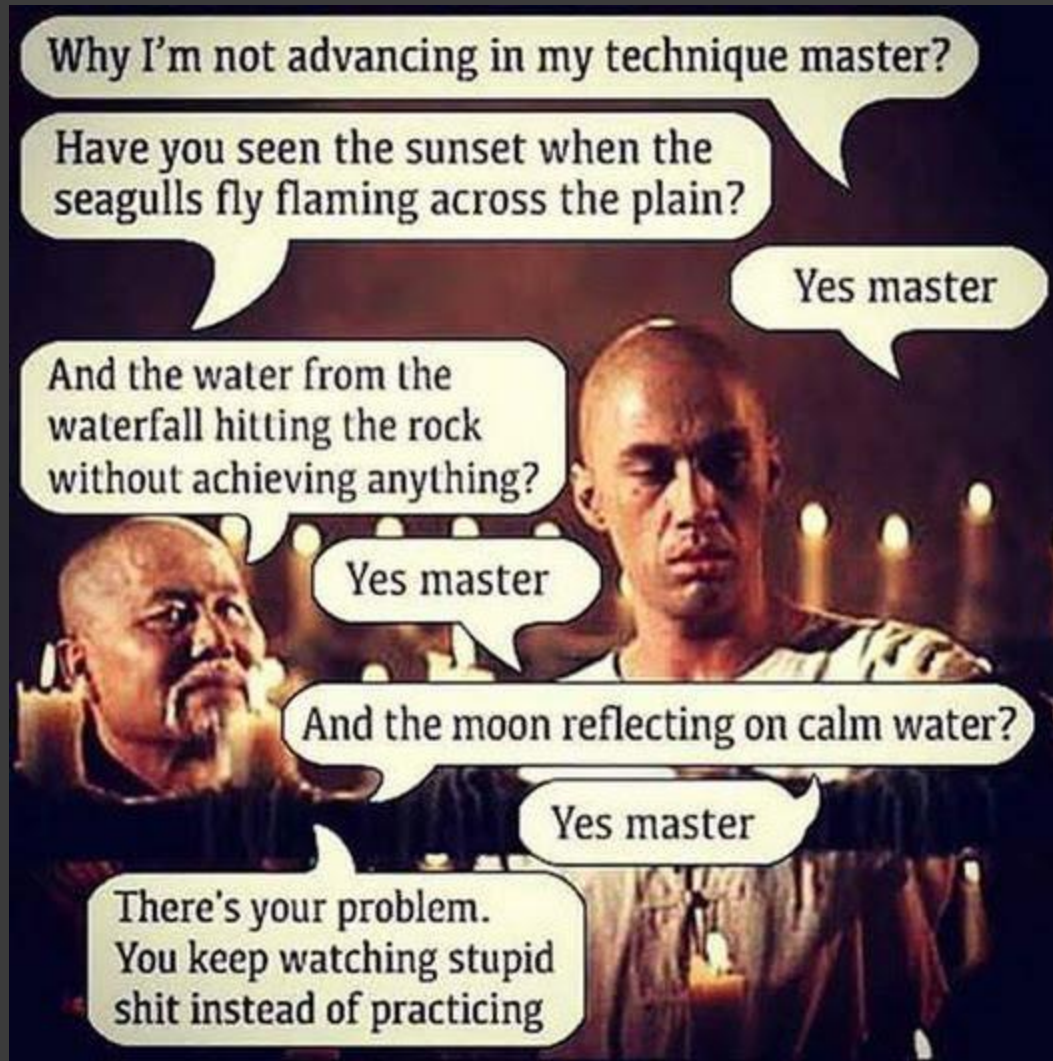

Geektyrant.

Sinun ei tarvitse olla karhua nopeampi, ei varsinkaan YO-kirjoituksissa!

Ei ole oikotietä onneen...

Kriittisyys, se on teidän hyväksenne

Wikipedia.

Tavoitteeni ja toiveeni tällä kurssilla

- ◎ Opettaja jakaa jokaiselle paperin
- ◎ Kirjoita paperille lyhyesti:
 - Toiveesi tältä kurssilta
 - Pelkosi YO –kokeen suhteen
 - Tavoitteesi YO –kokeessa
 - Sinun ei tarvitse kirjoittaa nimeä paperiin!

Yhteiskuntaopin YO -kokeen rakenne

- Koe on **kaksiosainen**. Osassa I on **kuusi 20 pisteen tehtävää** ja osassa II **kolme 30 pisteen tehtävää**. Saat vastata **enintään viiteen tehtävään**. Näistä tehtävistä **enintään kaksi saa olla osasta II**. Kokeen **maksimipistemäärä on 120**. Sen saavuttaminen edellyttää, että **vastaat kolmeen osan I tehtävään ja kahteen osan II tehtävään**. Vastauksiin **ei ole mahdollista liittää kuvakaappauksia**. Älä jätä mitään merkintöjä sellaisen tehtävän vastaukselle varattuun tilaan, jota et halua jättää arvosteltavaksi.

Historian YO -kokeen rakenne

◎ Siis suomeksi koe näyttää tältä:

1. Tehtävä
2. Tehtävä
3. Tehtävä
4. Tehtävä
5. Tehtävä
6. Tehtävä

Nämä tehtävät ovat ns. **perustason tehtäviä** joista saa **max 20 pistettä/tehtävä**. Voit valita **vaikka kaikki 5 tehtävää näistä**, mutta silloin **maksimipistemääräsi on 100/120!**

7. (Jokeri)tehtävä
8. (Jokeri)tehtävä
9. (Jokeri)tehtävä

Nämä tehtävät **ovat vaativampia ja laajempia tehtäviä** joista saa **max 30 pistettä/tehtävä**. Näistä tehtävistä **voit valita korkeintaan kaksi**, jolloin **pistemääräsi yhdistettynä kolmeen 20p tehtävään voi olla enimmillään 120/120!**
HUOM! Joskus on helpompaa saada 20/30 kuin 20/20 tehtävästä...

Millaisia pisteitä vaaditaan mihinkin arvosanaan?

	L	E	M	C	B	A	I+	I	I-
2018s	96	81	69	55	41	28	26	23	19
2018k	96	80	67	53	41	30	28	25	21
2017s	94	79	67	54	41	31	29	26	20
2017k	94	79	65	51	37	23	20	18	16

Tuomo Hurtig 2019

1. SUOMEN VÄESTÖ

Solarfilms.

Suomen väestö lukuina

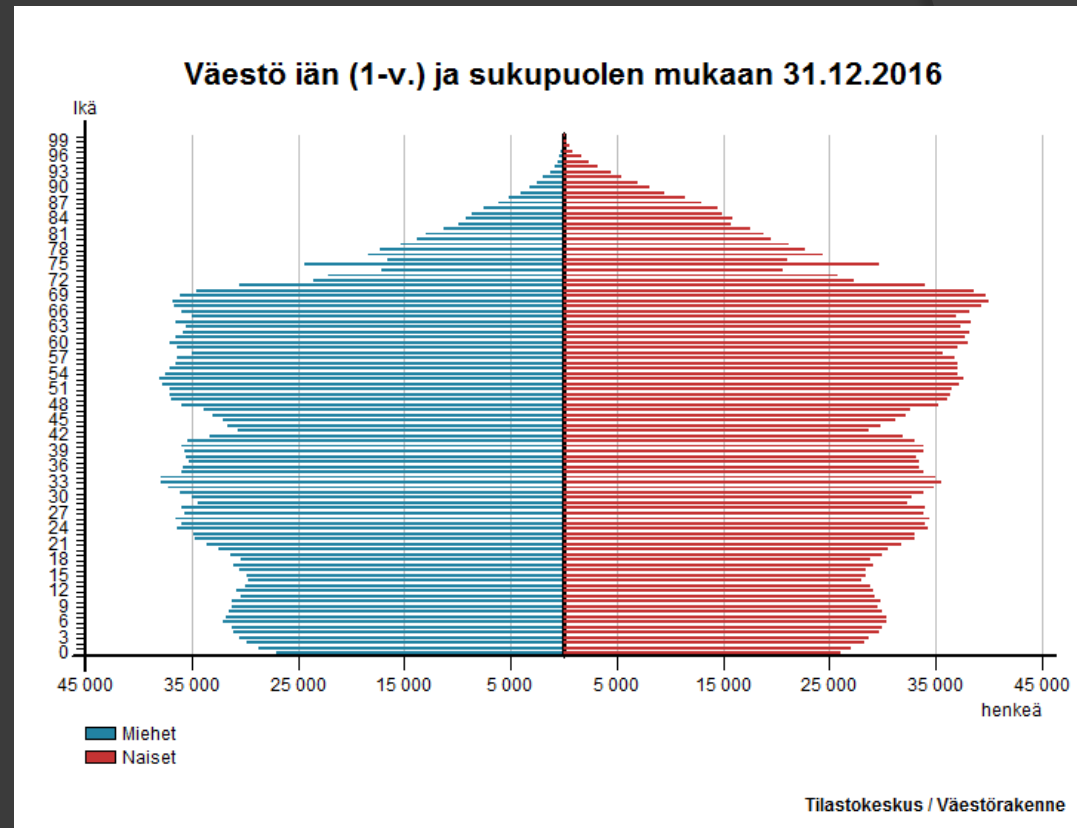
(31.12.2017)

- Lukumäärä: **5 513 000**
- Väestönmuutos: **luonnollinen -3000, immigraatio +13 000 => +10 000**
- Ikärakenne: **0-14v:16,2% 15-64v:62,5%, yli 64v:21,4%**
- Huoltosuhde: **44/100**
- Työllisyys: **72% (2018)**
- Äidinkieli: **Suomi 87,9%, Ruotsi 5,2%, Venäjä 1,4%, Saame 0,0%, Muu 5,4%**
- Syntymätausta: **Suomi 5 129 000, ulkomaat 384 000**

Suomen väestön ikärakenne tulevaisuudessa

○ Suomen väestössä...

- **Vanhusten määrä lisääntyy**
 - Parantuneet elintavat
 - Kehittynyt terveydenhuolto
- **Lasten ja nuorten määrä vähenee**
 - Tahaton lapsettomuus yleistyy
 - Tahallinen lapsettomuus yleistyy (työelämä, arvot, korkea elintaso)

Tehtäviä

- Miksi väestön ikääntyminen on yhteiskunnalle haaste?
- Miten Suomen kansalaisuus saadaan?

Ikärakenteen muutoksen haasteet

- Miksi väestön ikääntyminen on yhteiskunnalle haasteellista?
 - **Terveydenhoidon kulut nousevat**
 - Työssäkäyvien määrä suhteessa työssäkäymättömiin pienenee (**huoltosuhteen heikentyminen**)
 - **Työvoimapulan** mahdollisuus
 - Valtion **vähentyneet verotulot**
 - Valtion **kasuvat eläkemenot**

Forum24

Suomen kansalaisuus

- ◎ Kansalaisuuden saa syntymässä jos...
 - **Äiti on suomenkansalainen**
 - **Isä on suomenkansalainen ja naimisissa äidin kanssa**
 - **Lapsi syntyy Suomessa eikä hän saa minkään muun maan kansalaisuutta**

Suomen kansalaisuutta voi hakea

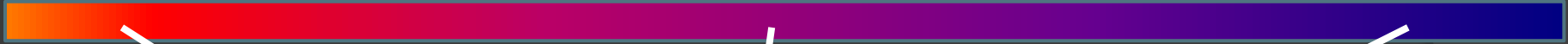
- ◎ Kansalaisuutta voi hakea **hakemusmenettelyllä** jos...
 - On **asunut Suomessa** yhtäjaksoisesti **5 vuotta**, **ei ole rikostuomiota**, omaa **riittävän kielitaidon** ja **pystyy elättämään** todistettavasti **itsensä**
- ◎ Kansalaisuutta voi hakea **ilmoitusmenettelyllä** jos...
 - Lapsi on syntynyt **suomalaiselle isälle avioliiton ulkopuolella ulkomailla**
 - Lapsi **12-17v ja adoptoitu suomalaiselle**
 - Henkilö on **18-22v ja asunut Suomessa 10 vuotta ilman rikostuomiota**
 - Henkilö on **entinen Suomen kansalainen**
 - Henkilö on (hakematon) **toisen Pohjoismaan kansalainen**

Tuomo Hurtig 2019

2. SUOMALAINEN HYVINVOINTIYHTEISKUNTA

Korkea verotus
Valtion vahva rooli
Tasa-arvo
Pienet varallisuuserot

Matala verotus
Heikko valtion rooli
Epätasa-arvo
Suuret varallisuuserot

Hyvinvointivaltio

- Korkeat verot
- Ihmisen tärkein turva valtio
- Sukupuolten tasa-arvo
- Verrattain pienet varallisuuserot
- Pohjoismaat
- ”Ketään ei jätetä!”

Suomi

Konservatiivinen malli

- Matalampi verotus
- Ihmisen tärkein turva suku
- Miehet työelämässä, naiset usein kotona
- Keskimääräiset varallisuuserot
- Etelä-Eurooppa
- ”Näin on toimittu ennenkin!”

Italia

Liberaali malli

- Matalat verot
- Ihminen omillaan
- Varallisuus määrittää aseman
- Suuret varallisuuserot
- Yhdysvallat
- ”Kukin pärjätköön omillaan!”

Yhdysvallat

Miten yhteiskunta/yksilö
varautuvat...

Sairaudet ja tapaturmat

Yksilö

- Yksityiset vakuutukset
- Liittoon kuuluminen
- Säästäminen

Yhteiskunta

- Sosiaalivakuutukset (sairaus- ja tapaturmavakuutukset, eläke)
- Terveystieteiden järjestelmä
- Kuntoutus ja uudelleen koulutus

Raskaus ja synnytys

Yksilö

- Yksityiset vakuutukset
- Yksityiset lääkäripalvelut
- Säästäminen
- Tukiverkko

Yhteiskunta

- Äitiysneuvola
- (Lastenneuvola)
- Synnytysosastot
- Äidin asema työelämässä turvattu lailla
- Vanhempainpäiväraha/hoitoraha

Työttömyys

Yksilö

- Yksityiset vakuutukset
- Liittoon kuuluminen
- Säästäminen

Yhteiskunta

- Sosiaalivakuutukset (työttömyysvakuutukset)
- Työllistävä toiminta
- Uudelleen koulutus

Eläke

Yksilö

- Yksityiset eläkerahastot
- Säästäminen

Yhteiskunta

- Sosiaalivakuutukset (eläke)
- Terveystieteiden järjestelmä
- Mahdollisuus osaaikaeläkkeeseen
- (Vanhustenhoito)

Suomalaisen hyvinvointiyhteiskunnan tulevaisuus?

- ◎ Tulevaisuudessa **hyvinvointivaltio** joutuu todennäköisesti **siirtämään tehtäviään kolmannen sektorin toimijoille**
 - Kirkon ja vapaaehtoisjärjestöjen merkitys
- ◎ **Suomen taloudellinen kehitys** tulee määrittämään miten paljon **etuuksia joudutaan leikkaamaan**
 - Miten asiat **priorisoidaan**?
- ◎ **Kansalaistulo** saattaa tulevaisuudessa korvata yleisimmät tuet
 - **Purkaisi kannustinloukkuja ja vähentäisi byrokratiaa**

”Pitkittynyt nuoruus”

- ◎ **Aiempina vuosikymmeninä nuoret opiskelivat itselleen ammatin ja suuntasivat suoraan työelämään** – usein eläkevirkaansa
 - **Nopea integroituminen työmarkkinoille ja sosioekonomisen aseman muutos** => vakaus ja usein perheellisyys sekä oma asunto
- ◎ **Nykyään nuorten siirtyminen vakituiseseen työsuhteeseen vie yhä kauemmin**
 - **Opiskelu kestää** – varsinkin jos vaihdetaan välillä alaa
 - **Vakituisen työsuhteen saaminen on yhä vaikeampaa** => joudutaan selviämään pätkätöillä ja osa-aikaisuuksilla
 - **Työ ei** myöskään enää **määritä ihmisen arvoa** kuten ennen
 - **Vaikuttaa valtion verotuloihin ja toisaalta nuorten mahdollisuuksiin ostaa asunto tai perustaa perhe**

Tuomo Hurtig 2019

3. TASA-ARVO SUOMESSA

Sukupuolten tasa-arvon tilanne Suomessa

- ◎ **Tasa-arvolaki** kieltää Suomessa sukupuolisyrynnän => **periaatteellinen tasa-arvo**
 - Toimii hyvin esim. lain edessä ja koulutuksessa
- ◎ Suomessa **naiset eivät** kuitenkaan **ole** miesten kanssa **tasa-arvoisessa asemassa** sillä...
 - Nuorten naisten on vaikeampi päästä **pysyvään työsuhteeseen**
 - Naisvaltaisilla aloilla on **huonompi palkkataso**
 - Poliitikassa ja erityisesti yritysmaailmassa **naisia** on **johtopaikoilla suhteettoman vähän** (*lasikatto*)
- ◎ Tämä **siitäkin huolimatta että naiset ovat keskimäärin...**
 - **Kielellisesti ja sosiaalisesti kyvykkäämpiä** kuin miehet
 - **Menestyvät paremmin opinnoissaan**
 - **Elävät pitempään ja terveempinä**

Tehtävä: Pohdi tasa-arvon tilaa Suomessa

Tuomo Hurtig 2019

4. OIKEUDET JA VELVOLLISUUDET SUOMESSA

Demokratian perusteet

- ◎ **Demokratia perustuu individualistiseen ihmiskäsitykseen:** ihminen on uniikki, arvokas yksilö jolla on oikeus tulla kuulluksi
 - Keskiajan lopun **länsimaista alkunsa saanut ajatus**, ei jaeta kaikkialla maailmassa!
- ◎ **Kaikille ihmisille kuuluu ”rikkomattomat” ihmisoikeudet syntytaustasta riippumatta**
 - **Suvereenien valtioiden** aikana **hankalaa puuttua** muualla tapahtuviin rikkomuksiin
 - **Yritetään vahvistaa ja valvoa ihmisoikeussopimusten avulla**

Kansalaisten oikeudet ja velvollisuudet

- Katso s. 76
- **Perusoikeudet on säädetty perustuslakiin:** mikään laki ei voi olla sen kanssa ristiriidassa => syytös että säädettävä laki rikkoo perustuslakia on vakava!
- **Perusoikeudet säätelevät** paitsi **yksilön vapauksia**, myös tämän **mahdollisuuksia vaikuttaa osana demokratiaa** ja sitä, **miten paljon valtiovalta voi yksittäisen ihmisen elämään puuttua**
- Suomessa **myös velvollisuuksia**, joista raskaimpia **verojenmaksu- ja maanpuolustusvelvollisuus**
 - Myös mm. auttamisvelvollisuus ja velvollisuus todistaa oikeudessa

Perusoikeudet uhattuina

- ⊙ **Länsimaissa ihmisoikeudet** ovat **hyvällä** tolalla
 - **Rikkomuksia** kuitenkin **sattuu**
 - **Tilanne huolestuttava** esim. **Venäjällä ja Kiinassa**
- ⊙ Suomessa **kansalaisten oikeuksia voidaan rajoittaa** sodan tai kriisin sattuessa
 - Tottelemattomuus on **rangaistavaa**
- ⊙ **Perusoikeudet** ovat myös **vaarassa kun tehdään säästöjä** julkisessa taloudessa
- ⊙ Teknologian kehittyminen on tehnyt **kansalaisten valvomisesta** yhä **helpompaa ja houkuttelevampaa**
 - Missä menee **urkinnan raja**?
 - Vaikka luottaisin tietoni nykyisten vallanpitäjien haltuun, **entä tulevien**? Entä jos tapahtuu tietoturvamurto?

Tuomo Hurtig 2017

5. VALTIOT

Mikä on valtio?

- ◎ **Jokainen ihminen on** jonkin **valtion kansalainen**
- ◎ **Valtion tunnuspiirteitä** ovat mm.
 - **Selvästi rajattu alue ja oma väestö**, eli valtion fyysinen olemus
 - **Valtiolliset tunnusmerkit**, eli lippu, kansallislaulu/hymni, mahdollisesti oma valuutta...
 - **Perustuslaki ja lainsäädäntö**, eli säännöt joiden mukaan valtiossa toimitaan
 - **Suvereenius**, eli yksinoikeus päättää omista asioistaan
 - **Legitiimin väkivallan monopoli**, eli oikeus käyttää väkivaltaa järjestyksen ylläpitoon tai maanpuolustukseen tilanteen vaatimalla tavalla

Valtion olemus ajan saatossa

- ◎ Eurooppalaiset valtiot ovat aikojen saatossa muuttaneet muotoaan merkittävästi
 - **Itsevaltiuden aikakaudella** katsottiin että **kuningas** oli **saanut absoluuttisen valtansa** suoraan **Jumalalta**
 - Diktatuuri
 - **Valistuksen myötä vallan lähteeksi** tuli **kansa**
 - **Lopulta siirryttiin perustuslailliseen valtiomuotoon** jossa **hallitsijoiden päätökset eivät voi olla ristiriidassa lain kanssa**
 - Myös oikeusvaltion peruseriaate
 - Pidetään modernina valtiomuotona niin kuningaskunnissa kuin tasavalloissa

(Lue 1. oppikirjan s. 83-91 ja)
vastaa:

- Miten **yövärtiovaltio**, **kommunistinen valtio** ja **hyvinvointivaltio** eroavat toisistaan?
- Mitkä ovat **edustuksellisen demokratian** ja **parlamentarismin** perusajatuksukset?
- Mikä on **kansallisvaltio**? Entä **federaatio**?
- Mitä **etuja** demokratialla on hallintojärjestelmänä? Mitä **haasteita** siihen liittyy?

◎ **Yövärtiovaltio**

- Turvaa kansalaisten oikeuksia ja ylläpitää järjestystä, puuttuu muuten mahdollisimman vähän kansalaisten ja yritysten elämään

◎ **Kommunistinen valtio**

- Sosialistinen valtio, jossa kaikki omaisuus kuuluu kaikille, valtio säätelee tuotantoa (suunnitelmatalous)

◎ **Hyvinvointivaltio**

- Valtio jossa verovaroin huolehditaan kaikista kansalaisista, yövärtiovaltion ja kommunistisen valtio välimuoto

◎ **Edustuksellinen demokratia**

- Kansa valitsee itselleen edustajat päättämään asioista

◎ **Parlamentarismi**

- Päättäjiä on nautittava kansan luottamusta tai erottava

◎ **Kansallisvaltio**

- Valtio jonka väestön suuri enemmistö on etnisesti yhtenäinen

◎ **Federaatio**

- Maa jakautuu osavaltioihin

Mitä **etuja** demokratialla on hallintojärjestelmänä? Mitä **haasteita** siihen liittyy?

Edut:

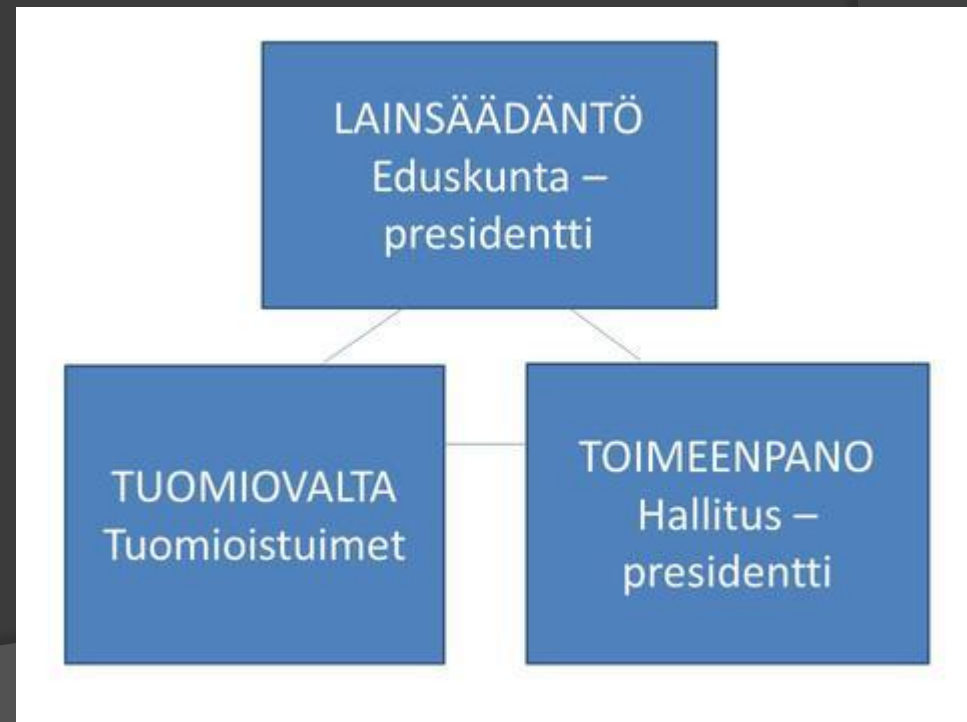
- Kaikki pääsevät (periaatteessa) vaikuttamaan
- Vallanpitäjät riippuvaisia kansasta
- Vakaa, rauhanomainen järjestelmä

Haasteet:

- Hidas päätöksenteko
- Päätökset kompromisseja
- Enemmistön diktatuuri
- ”tyhmät massat”?

Oikeutettu valta?

- Valta voidaan kokea **oikeutetuksi** (legitiimi) tai **epäoikeutetuksi** (illegitiimi)
 - **Legalisuus** eli laillisuus
 - **Traditio** eli perinne
 - Vallan kolmijako

Tuomo Hurtig 2019

6. VAIKUTTAMINEN JA POLITIikka

Vaikuttamisen perusteet

- ⊙ Länsimaisiin **demokratioihin on luomalla luotu olosuhteet joissa tavallisten ihmisten pitäisi pystyä vaikuttamaan asioihin**
 - **Vaikutuskanavia on monia**, mutta useimmiten ne **vaativat** ainakin ajallista **panostusta**
- ⊙ **Kaikissa valtioissa** (ja pienemmissä hallintoyksiköissä) **vallitsee** kuitenkin **niukkuus**, mikä tarkoittaa **ettei kaikkia tarpeita voida täyttää**
 - **Miten resurssit tulisi ohjata** jotta niistä saadaan eniten irti?
 - **Mihin voimavaroja priorisoidaan** eli ohjataan ensisijaisesti?

=> Vaikuttajien kädenvääntö

● Mitä on
lobbaaminen?

Mikä on puolue?

- ◎ **Aatteellinen yhdistys**, eli jäsenet ajattelevat tietyistä asioista samansuuntaisesti
- ◎ Pyrkivät **edistämään** puolueen **tavoitteita**
- ◎ **Virallinen status**
- ◎ Pyrkivät **menestymään vaaleissa**

Puolueiden ideologisia elementtejä

◎ **Sosialismi/sosiaalinen tasa-arvo**

- Kuinka **tärkeänä pidetään heikoista huolehtimista, matalapalkkaisten toimeentuloa ja tasa-arvoa?**
Vastustaa varakkaiden etuuksia.

◎ **Konservatismi**

- Kuinka **tärkeänä pidetään yhteiskunnan vanhojen arvojen ja rakenteiden** (esim. sukupuoliroolit, uskonnolliset arvot) **säilyttämistä** ennallaan.
Vastustaa monia uudistuksia.

◎ **Nationalismi**

- Kuinka **tärkeänä pidetään oman maan kansalaisten asemaa**, oman kulttuurin tai rajojen koskemattomuutta. Vastustaa monikulttuurisuutta.

Puolueiden ideologisia elementtejä

◎ Liberalismi

- Kuinka tärkeänä pidetään **yksilön** (erityisesti yrittäjän) **vapautta ja oikeutta menestyä** ja nauttia menestyksestään. Vastustaa yhteisvastuullisuutta.

◎ Suhde EU:hun

- Kuinka tärkeänä pidetään **Suomen kuulumista EU:hun ja kuinka syvällä EU:ssa pitäisi olla**. Mitä syvemmillä Suomi on, sitä turvatumpi maan asema ulospäin on – toisaalta samaan aikaan itsemääräämisoikeus heikkenee

◎ Suhde NATO:on

- **Kuinka tärkeänä pidetään Suomen uskottavaa liittoutumattomuutta**. NATO:on liittyminen lisäisi Suomen turvaa Venäjältä tulevaa hyökkäystä vastaan, mutta toisaalta asettaisi Suomen voimakkaammin Venäjää vastaan. Lisäksi olisi mahdollisuus että Suomi joutuisi mukaan toisen NATO –maan sotaan

Suomen puolueiden voimasuhteet

”Kolme suurta” ovat olleet Suomalaisen puoluepolitiikan voimahahmot jo pitkään. Yleensä **kaksi näistä kolmesta istuu hallituksessa.**

Perussuomalaiset nousi kolmen suuren rinnalle viimevaaleissa, mutta puolueen taannoinen hajoaminen on tehnyt sen kannatukselle hallaa.

Vihreät on nostanut viimeaikoina kannatustaan.

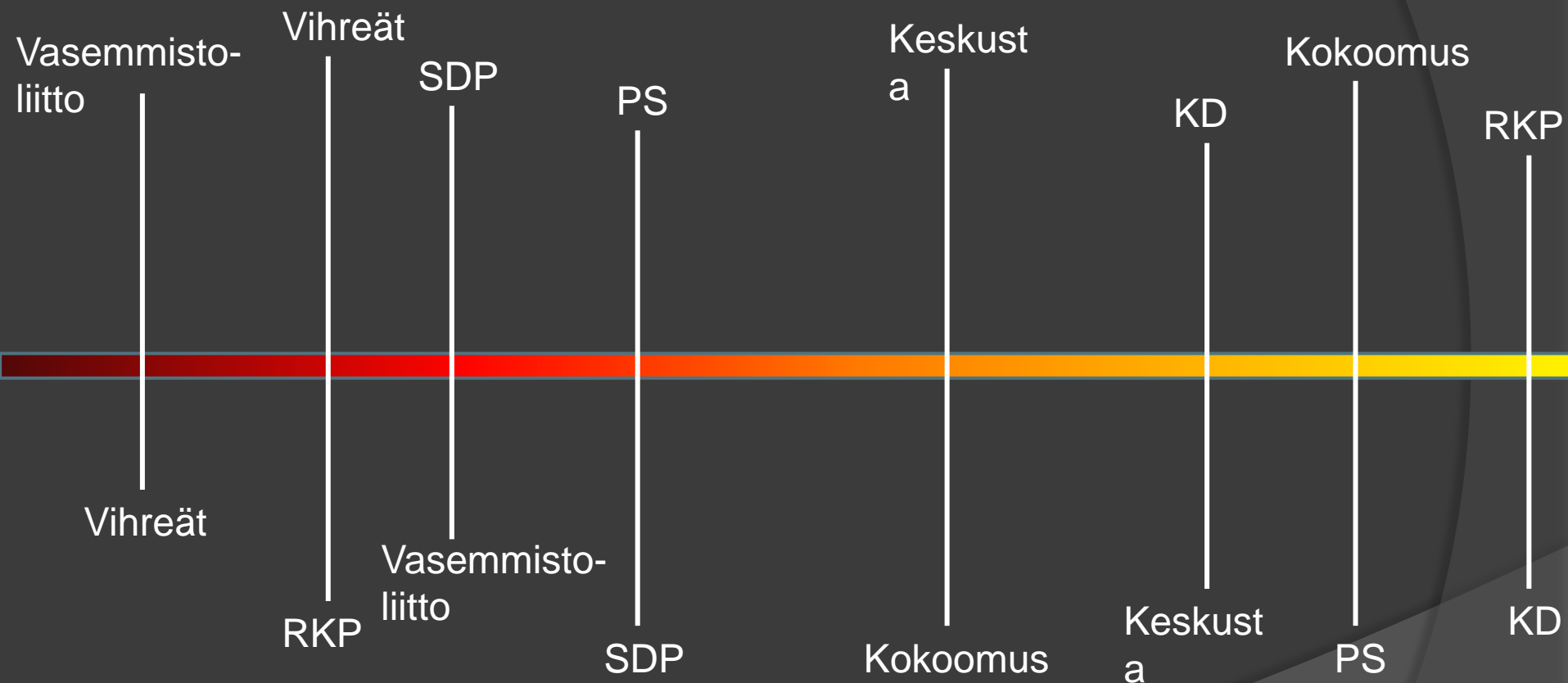
Näillä **pienillä puolueilla** on enemmän tai vähemmän vakiintuneet kannattajakunnat ja ne kelpaavat toisinaan hallitukseen täytteeksi. Vasemmistoliitolla on ollut viimeaikoina vaikeaa.

Perussuomalaisista eronneet Siniset ovat entisen puolueensa maltillinen siipi. Puolueen poliittinen elinvoimaisuus on kyseenalainen.

- Keskusta
- Kokoomus
- SDP
- Perussuomalaiset
- Vihreät
- KD
- RKP
- Vasemmistoliitto
- Siniset

Vasemmisto

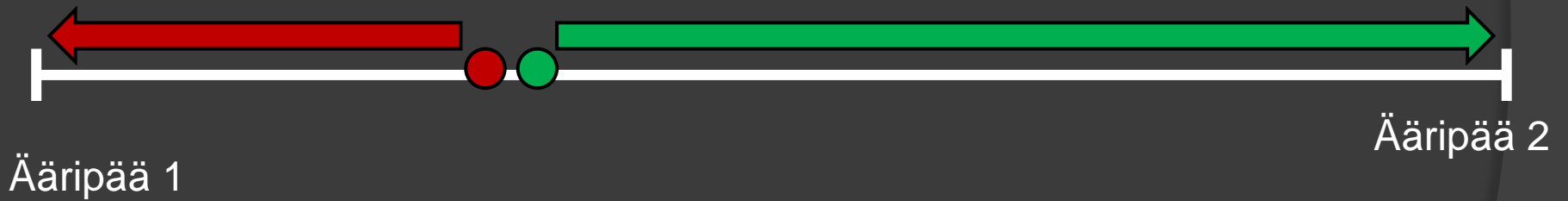
Oikeisto

Liberaalit

Konservatiivit

Keskivertouden vetovoima

Vaalien merkitys

- ◎ **Vaalit kansan tehokkain tapa käyttää päätösvaltaa**
- ◎ Ihmiset valitsevat edustajansa
- ◎ **"Huonot" päättäjät vaihtoon =>**
vastuullisuus

Vaalit Suomessa

Vaalit	Presidentinvaalit	Eduskuntavaalit	Kunnallisvaalit
Kuinka usein?	6 vuoden välein	4 vuoden välein	4 vuoden välein
Milloin?	Tammikuun 4. sunnuntai	Huhtikuun 3. sunnuntai	Huhtikuun 3. sunnuntai
Kuka saa asettua ehdolle?	Syntyperäinen suomenkansalainen	Suomen kansalainen (ei upseerit)	Kuntalainen
Kuka saa äänestää?	Täysikäinen suomen kansalainen	Täysikäinen suomen kansalainen	Täysikäinen kuntalainen
Kausien määrä?	2	-	-
Vaalipiirit?	Koko Suomi vaalipiirinä	13 vaalipiiriä	Koko kunta vaalipiirinä
Ääntenlaskutapa?	Yksinkertainen enemmistövaali	D'hondtin laskutapa (suhteellinen)	D'hondtin laskutapa (suhteellinen)

Kuka pääsee, kuka jää?

◎ Suhteellinen vaalitapa

- Suljettu listavaali (Ruotsi, äänestetään pelkkää puoluetta)
- **Avoin listavaali (Suomi, äänestetään henkilöä ja puoluetta)**
- **Valtaa myös pienemmille**
- **Monipuoluehallinto**
- **Kompromissikeskeinen**

◎ Enemmistövaalitapa

- **Vaaleissa eniten ääniä saanut puolue muodostaa hallituksen usein yksin (Iso-Britannia)**
- **Ääniä menee ”hukkaan”**
- **Vahvat hallitukset**

Vaalit Suomessa

- Suomessa on yleinen ja yhtäläinen äänioikeus joka merkitsee että **kaikilla 18 vuotta täyttäneillä on vaaleissa yksi ääni.**
- Vaaleissa on voimassa **vaalisalaisuus**, mikä tarkoittaa ettei äänestysvalintaansa tarvitse kertoa kenellekään.
- Vaalikelpoisuus tarkoittaa että **jokainen äänioikeutettu on myös oikeutettu asettumaan ehdolle.**
- Presidentiksi tahtovan on oltava **syntyperäinen suomen kansalainen.**
- Kunnallisvaalit järjestetään **4 vuoden** välein, eduskuntavaalit **4** ja presidentinvaalit **6**.
- **D'Hondtin laskutavassa kriittinen** lukema on **vertailuluku.**
- Presidentti valitaan **2-vaiheisella enemmistövaalilla.** Ennen vuotta 1994 käytössä oli **valitsijamiesvaali.**

Vaalilaskentatehtävä

- Pienessä kunnassa järjestetään kunnallisvaalit, vaaleissa käytetään D'Hondtin menetelmää
- Paikkoja kunnanvaltuustoon on tarjolla 3, puolueet saavat ääniä seuraavasti:
 - Puolue I: A15, B11, C4
 - Puolue II: D10, E4
 - Puolue III: F12
- Ketkä saavat paikan valtuustossa kun...
 - a) Tilanne on yllä mainittu
 - b) Puolueet II ja III tekevät vaaliliiton

Vaalilaskentatehtävä

a) Puolueen I äänimäärä $(15+11+4)=30$,
vertailuluvut $A(30/1)=\underline{30}$, $B 30/2=\underline{15}$,
 $C(30/3)=\underline{10}$

Puolueen II äänimäärä $(10+4)=14$,
vertailuluvut $D(14/1)=\underline{14}$, $E (14/2)=\underline{7}$

Puolueen III äänimäärä 12, vertailulukku
 $F(12/1)=\underline{12}$

Valtuustoon valitaan A, B ja D

Vaalilaskentatehtävä

b)

Puolueen I äänimäärä $(15+11+4)=30$,
vertailuluvut $A(30/1)=\underline{30}$, $B\ 30/2=\underline{15}$,
 $C(30/3)=\underline{10}$

Puolueiden II ja III äänimäärä $(12+10+4)=\underline{26}$,
vertailuluvut $F(26/1)=\underline{26}$, $D(26/2)=\underline{13}$,
 $E(26/3)=\underline{8,7}$

Valtuustoon valitaan A, F ja B

Äänestysaktiivisuus Suomessa

- ◎ Suomessa **äänestysaktiivisuus** on **Euroopan heikoimmasta päästä**
 - ◎ **Syitä** ovat mm. **puolueiden samankaltaistuminen, ihmisten epäluottamus politiikkaan ja ihmisten poliittisen identiteetin heikentyminen**
 - ◎ Useat **tekijät vaikuttavat** tilastollisesti **äänestysvilkkauteen**
 - **Kaupungeissa äänestetään vähemmän** kuin maalla
 - **Nuoret äänestävät vähemmän** kuin iäkkäät
 - **Matalasti koulutetut äänestävät vähemmän** kuin korkeasti koulutetut
- => **Tuloksen vinoutuminen!**

Tuomo Hurtig 2019

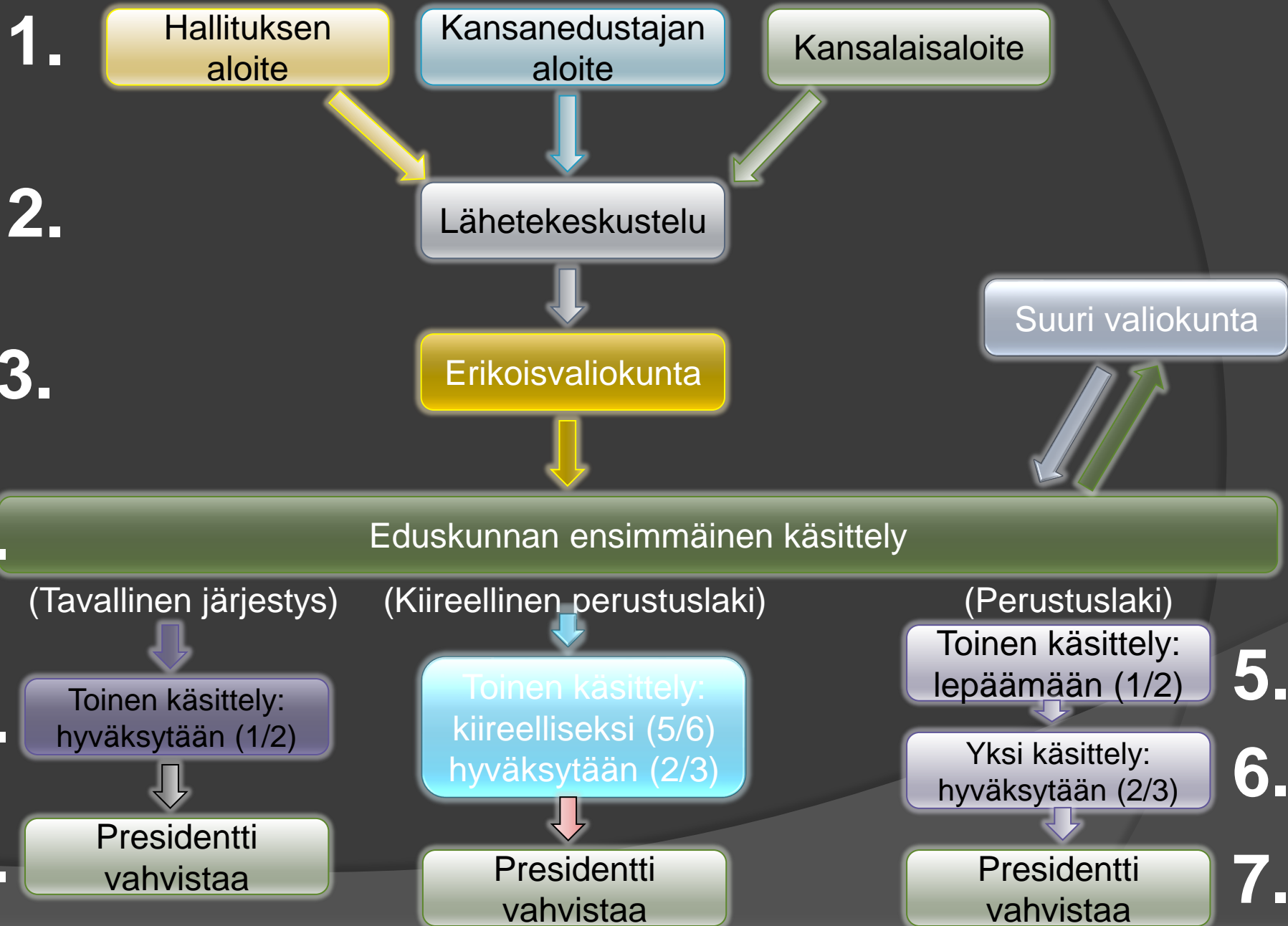
7. EDUSKUNTA

Mikä ihmeen eduskunta?

- Eduskunta on Suomen **kansanedustuslaitoksen ydintoimija**
- Käyttää periaatteessa Suomessa ylintä **päätäntävaltaa** (=säättää lakeja, hyväksyy sopimuksia)
- **Koostuu 200 kansanedustajasta**
 - Valitaan 4 vuoden välein vaaleilla
- Kokoontuu **valtiopäivien** (=aika jolloin eduskunta on toiminnassa) aikana **istuntoihin** joita johtaa **eduskunnan puhemies** (=puolueettomuuteen pyrkivä, kunnioitettu kansanedustaja)

Valiokunnat

- **Eduskunta kokoontuu täysistuntoihin** käsittelemään **lakiehdotuksia, budjetteja ja muita tärkeitä aiheita**
- **Iso osa kansanedustajien työstä tapahtuu** kuitenkin **valiokunnissa**, käytännössä valmistellaan lakiesityksiä, mietintöjä ja selontekoja
 - **Jokainen kansanedustaja** kuuluu valiokuntaan
 - Valiokuntatyöskentely on eduskunnan ”**päivätyötä**”
 - Käytännössä valmistellaan laki-esityksiä, selontekoja ja mietintöjä
 - **15 erikoisvaliokuntaa + suuri valiokunta**
 - Esim. sivistys-, puolustus- ja lakivaliokunnat
 - Paikat valiokunnissa **jaetaan puolueiden voimasuhteiden** sekä **kansanedustajan ammattitaustan ja mielenkiinnon perusteella**

Eduskunta valvoo

- ◎ Yksi **eduskunnan tehtävistä on valvoa kansalaisten etua**, ja näin ollen sillä on valtaa suhteessa moneen toimijaan
- ◎ **EU:n kanssa tehdyt sopimukset täytyy hyväksyä** eli ratifioida eduskunnassa ennen kuin ne tulevat voimaan
- ◎ **Hallituksen on nautittava eduskunnan enemmistön luottamusta**, tai sen on erottava
 - Hallituksen täytyy myös pitää eduskunta ajantasalla suunnitelmistaan ja päätöksistään

Tuomo Hurtig 2019

VALTIONEUVOSTO (="HALLITUS")

Hallituksen synty

1. Suomessa
käydään
eduskuntavaalit.
Puolueiden
voimasuhteet
selviävät.

Hallituksen synty

2. Suurin puolue
nimeää

hallitustunnustelijan.

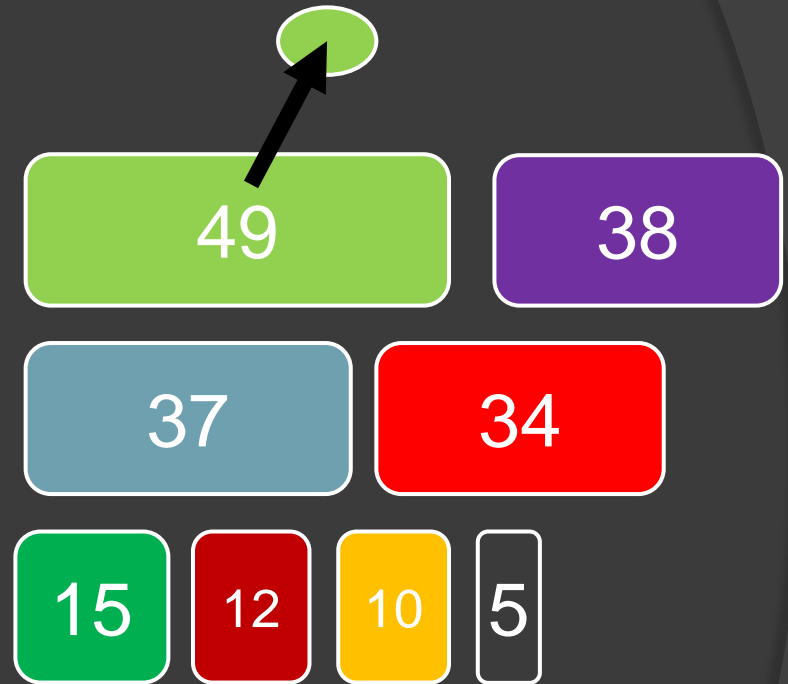
Hallitustunnustelija on
yleensä puolueen

puheenjohtaja ja

tästä tulee

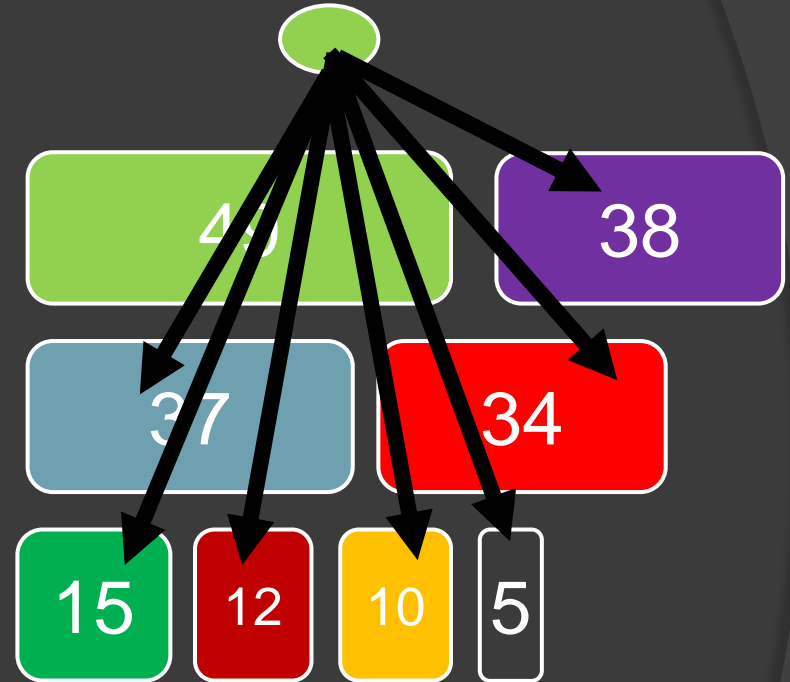
käytännössä myös

pääministeri.

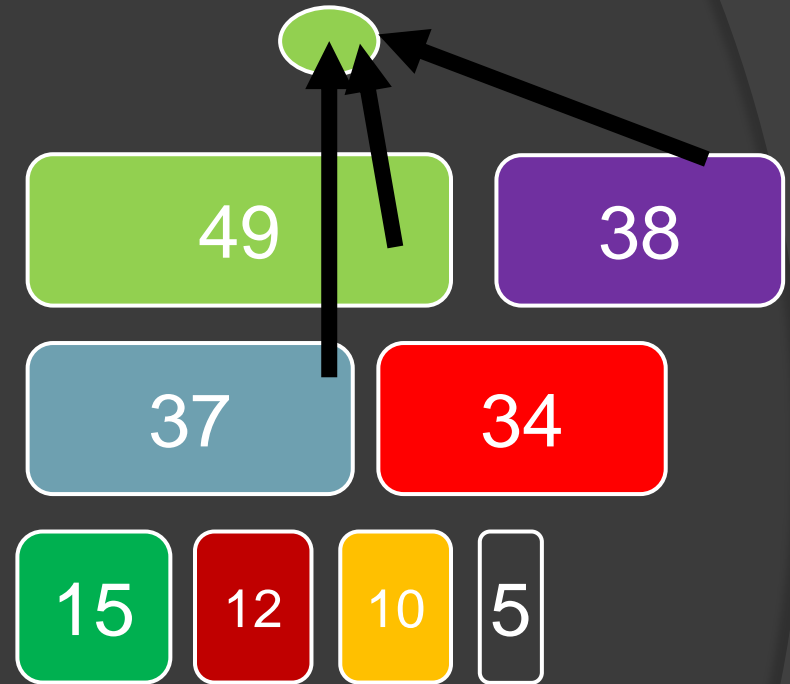
Hallituksen synty

3. Hallitustunnustelija alkaa käydä **hallitustunnusteluja** puolueiden kanssa. Tämä kartoittaa **halukkuutta liittyä hallitukseen** ja sitä, **miten puolueiden tavoitteet ovat sovitettavissa yhteen.**

Hallituksen synty

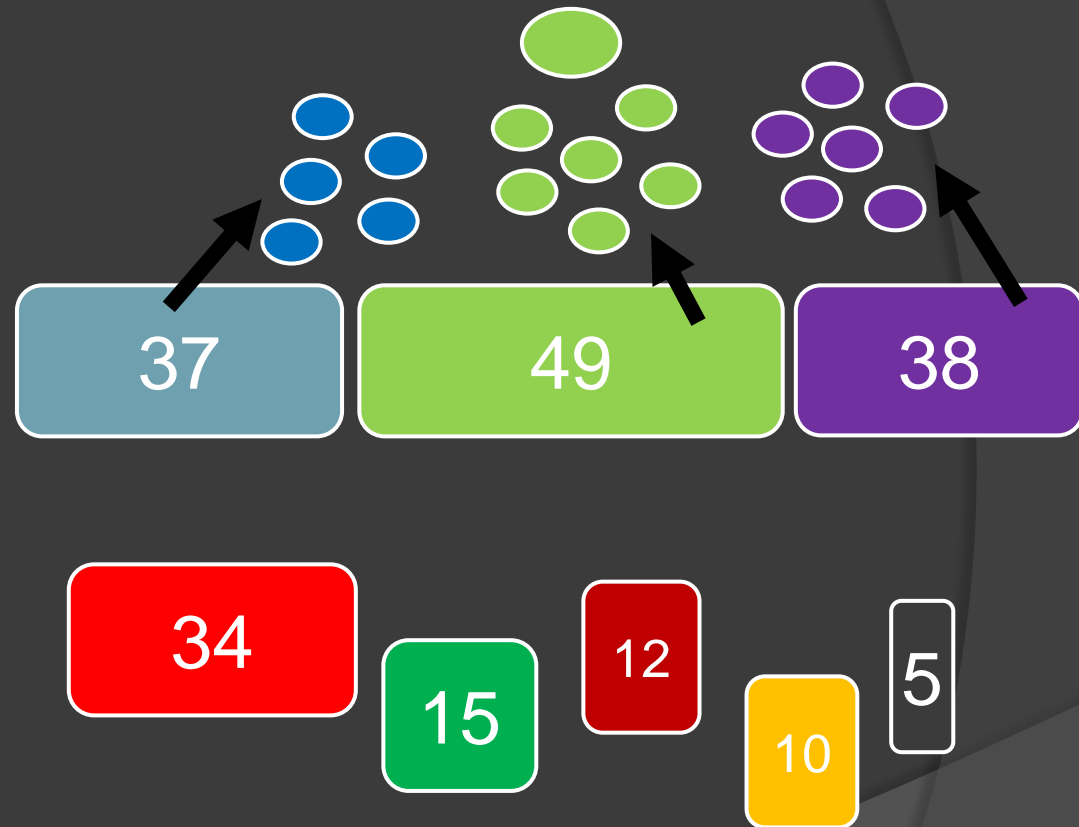
4. Hallitustunnusteluiden päätteeksi **hallituspuolueet** ovat selvillä. Nämä käyvät **hallitusneuvottelut** ja **laativat hallitusohjelman**, laajan poliittisen sopimuksen jonka pohjalta maan poliittinen linja seuraavalle 4 vuodelle hahmottuu. Loput puolueet jäävät **oppositioon**.

Hallituksen synty

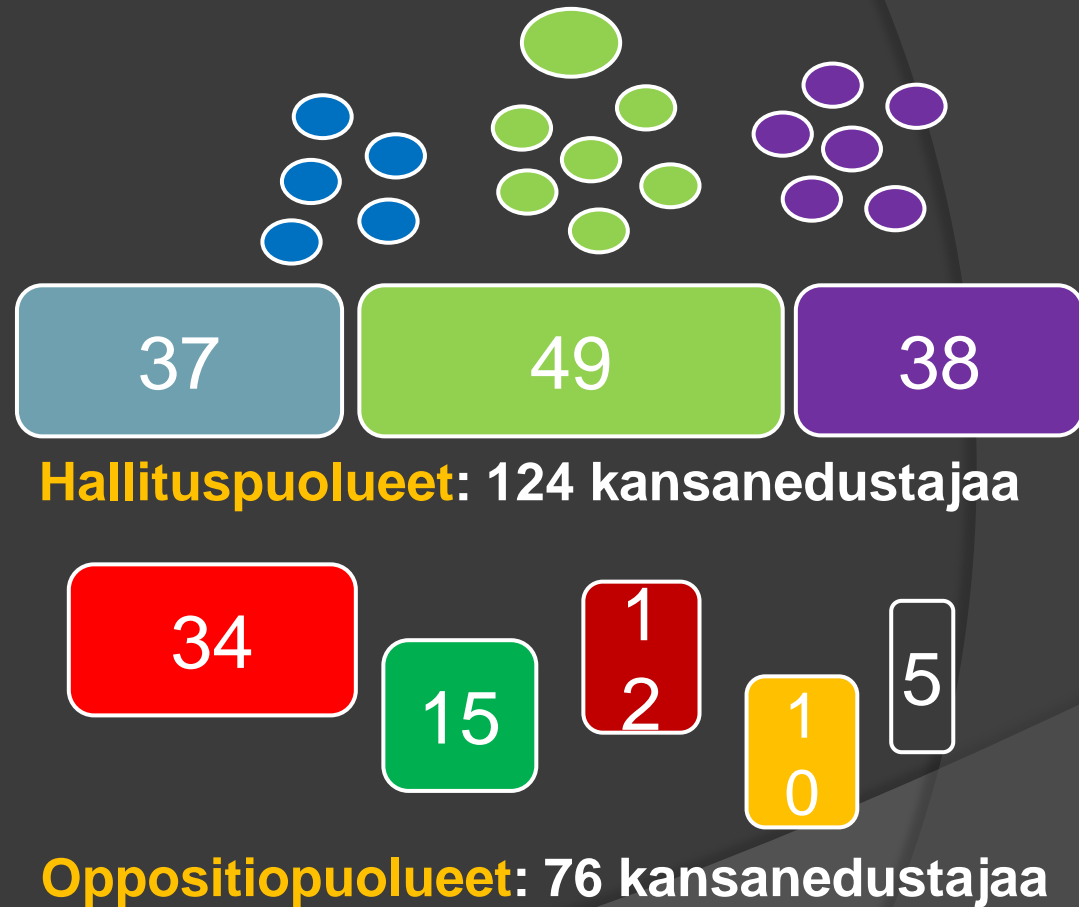
5. **Hallitus** on muodostettu. **Ministerien tehtävät jaetaan** hallituspuolueiden kesken.

Hallitustunnustelijasta tulee pääministeri, yleensä **toiseksi ja/tai kolmanneksi tärkeimmät ministerin pestit** (ulkoministeri, valtiovarainministeri) **menevät muille hallituspuolueille.**

Hallituksen synty

6. Tasavallan presidentti nimittää hallituksen ministerit tehtäviinsä. Maassa on **nyt toimiva hallitus** jota yli puolet eduskunnasta tukee. **Oppositiopuolueet eivät ole mukana päätöksenteon ytimessä** seuraavien 4 vuoden aikana.

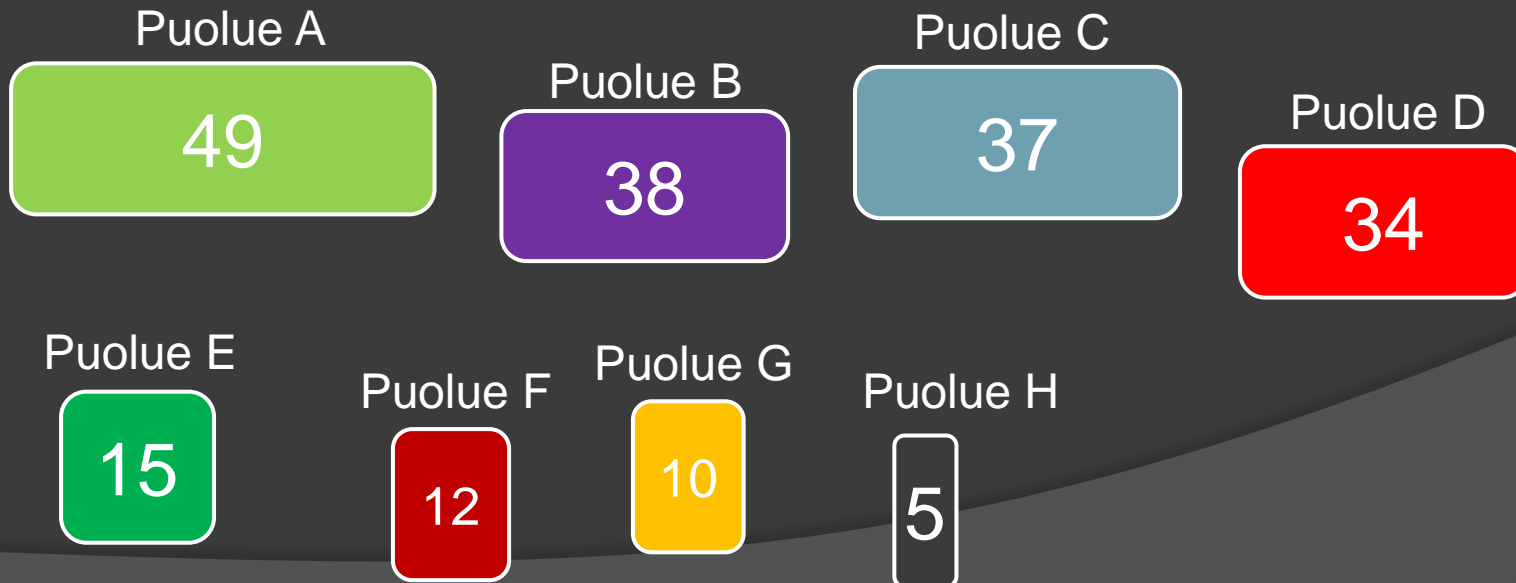
Puoluekuri

- ⦿ Eduskunnassa äänestäessään kansanedustajia sitoo **puoluekuri**
 - ⦿ **Puolue päättää kaikkien jäseniensä kannan kysymykseen** ja kaikki äänestävät sovitulla tavalla
 - Rikkureita rangaistaan
- => **Puolueen mielipide ratkaisee EI kansanedustajan!!!**

Miksi enemmistöhallitus on tärkeä?

- ◎ Hallituksen on nautittava eduskunnan enemmistön luottamusta tai se joutuu eroamaan
=> vähemmistöpuolue ei välttämättä pysy vallassa kauan
- ◎ **Enemmistöhallitukselle eduskunnasta tulee lainsäätöautomaatti:**
 - Hallitus tekee lakiesityksen eduskunnalle
 - ⇒ Kansanedustajat äänestävät puoluekurin mukaan
 - ⇒ Lakiesitys menee automaattisesti läpi
 - ⇒ Eduskunta on hallituksen lakiesitysten kumileimasin, kunhan puoluekuri pitää

- Millaista valtaa Suomen pääministerillä on?
- Keksi ainakin kaksi merkittävästi erilaista enemmistöhallitusta seuraavista puolueista. Mitä etuja ja vaaroja eri vaihtoehtoihin liittyy?

Mitä valtaa pääministerillä on?

- ◉ **Johtaa isointa puoluetta** => hallituksen ydinryhmän vetäjä
- ◉ **Hallituksen keulakuva** => hyvässä ja pahassa
- ◉ **Johtaa hallituksen työskentelyä** => *de facto* johtaja
- ◉ **Varapresidentti**
- ◉ Kun **Suomen johtaja kutsutaan EU:hun, pääministeri menee**
- ◉ **Voi pyytää hallituksen hajotusta** ja näin määrätä uudet vaalit

Suomen presidentin historia

- ◎ **Suomen itsenäistyttyä** piti päättää tuleeko Suomesta **presidentin johtama tasavalta** vai **kuninkaan johtama kuningaskunta**
 - **Kuningas valittiin**, mutta ei koskaan saapunut
 - **Kompromissina presidentille** annettiin **laajat valtaoikeudet** (taustalla sisällissota)
- ◎ **Kekkonen presidenttinä 25 vuotta** => 1990-luvulla **muutettiin lakia**: korkeintaan **kaksi kautta virassa**
- ◎ **2000** voimaan astunut perustuslaki **vähensi presidentin valtaa** => **eurooppalaisempi hallinto**

Presidentti ulkopolitiikan johtajana

- ◎ Suomessa toteutetaan **ulkopolitiikassa kaksihaaraista lähestymistapaa**:
 - **Pääministeri** johtaa suhteita **EU:hun**
 - **Presidentti** johtaa suhteita **EU:n ulkopuolelle**
- ◎ **Presidentin valtiovierailut ovat valtiollista PR-toimintaa**
 - **Pidetään yllä** hyviä **diplomaattisia suhteita**
 - **Keskustellaan** tulevaisuudesta
 - Myös **kaupallisia ulottuvuuksia**
 - Tärkeimpinä **Yhdysvallat, Venäjä ja Kiina**

Tuomo Hurtig 2020-2021

KUNTA

Tehtäviä

- ⦿ Mikä kunta on? Miten kuntalaisuus määräytyy?
- ⦿ Mitä velvollisuuksia ja oikeuksia kuntalaisilla on?
- ⦿ Mikä on kunnanvaltuusto? Miten sinne pääsee?
- ⦿ Mikä on kunnanhallitus? Entä lautakunnat?
- ⦿ Mistä kunnat saavat rahoituksensa?
- ⦿ Voit myös tehdä ajatuskartan tai muun kokonaisuuden!

Mikä kunta on? Miten kuntalaisuus määräytyy?

- ◎ Kunta on **Suomen pienin autonominen** eli itsehallittu **yksikkö**, voi myös käyttää itsestään termiä kaupunki
- ◎ **Jokainen ihminen** kuuluu kuntaan
 - Määräytyy **asuinpaikan mukaan**
 - Mahdollisesti pian ihminen voi olla myös **kahden kunnan jäsen**, esim. mökin tai yrityksen takia (Kuusamo)

Mitä velvollisuuksia ja oikeuksia kuntalaisilla on?

Oikeudet

- Voi käyttää **kunnan palveluita**
- Täysi-ikäisenä voi **äänestää ja asettua ehdolle** kunnallisvaaleissa
- Voi tehdä **aloitteita ja valituksia**
- Oikeus **saada tietoa** itseä koskevista päätöksistä

Velvollisuudet

- ◎ Maksettava **kunnallisveroa**
- ◎ Velvollisuus ottaa vastaan **luottamustehtävä**

Mikä on kunnanvaltuusto? Miten sinne pääsee?

- ◎ **Kuntien edustuksellinen demokratia:** valitaan (kunnasta riippuen) 13-85 edustajaa käyttämään kunnan ylintä päätösvaltaa (vertaa eduskunta)
- ◎ **Vaalit 4 vuoden välein**, lähes kaikki täysikäiset kuntalaiset oikeutettuja asettumaan ehdolle

Mikä on kunnanhallitus? Entä lautakunnat?

- ⦿ Kunnanhallitus valmisteleo ja toimeenpaaee valtuustoon tulevat esitykset jotka menevät useimmiten sellaisenaan läpi
 - (verta. hallitus ja eduskunta)
- ⦿ Lautakunnat vastaavat tietystä erityisosa-alueesta jonka asiantuntemusta sen jäseniltä löytyy
 - (vert. valiokunnat)

Mistä kunnat saavat rahoituksensa?

- Kunnallisvero
- Kiinteistövero
- Yhteisövero (osa)
- Valtion osuudet
- Kunnan oma liiketoiminta

Tuomo Hurtig 2020-2021

RIKOS JA RANGAISTUS

Potentiaalisia näkökulmia kokeeseen

◎ **Vankilan merkitys**

- Rangaistus/kuntoutus/suojelu

◎ **Rangaistukset**

- Pituus/muut tekijät

◎ **Poliisin luotettavuus**

- Viimeaikaiset rikokset ja valvonnan puutteet

◎ **Maahanmuutto**

- Lisääkö maahanmuutto turvattomuutta?

Tuomo Hurtig 2020-2021

YRITYKSET

Mitä yritys tarvitsee?

- ◎ **Liikeidean**, eli sen mitä tarvetta se täyttää ja miten se tämän tarpeen täyttämisen **rahallistaa**
- ◎ **Rahoituksen**, eli alkupääoman jolla yritys saadaan käyntiin
- ◎ **Tuoteosaamisen**, eli kyvyn muuttaa liikeidea toimivaksi käytännön tuotteeksi
- ◎ **Perustiedot yritystaloudesta**, eli tarvittavan tietotaidon yrityksen talouden pyörittämiseen

- Toiminimi
- Avoin yhtiö
- Kommandiittiyhtiö
- Osakeyhtiö
- (Osuuskunta)
- Mikroyritys
- Pk-yritys

Vastaukset

- ◎ **Toiminimi**

= 1 henkilö, yleensä henkilö myy omaa ammattitaitoaan, verotetaan ansiotuloina

- ◎ **Avoinyhtiö**

= vähintään kahden henkilön omilla rahoillaan perustama yritys, vastaavat yrityksen veloista omilla omaisuuksillaan, verotetaan ansiotuloina

Vastaukset

- ◎ **Kommandiittiyhtiö**

= yksi vastuualainen pääosakas (tyyliin avoinyhtiö) ja lukuisia äänettömiä sijoittajia

- ◎ **Osakeyhtiö**

= yritys jaetaan osakkeisiin, osakkeenomistajat rahoittavat yritystä ostamalla osakkeita, osakkeenomistajat saavat päätäntävaltaa, osinkoja ja ottavat riskiä osakkeiden määrään suhteutettuna mukaan

Vastaukset

- ◎ **Osuuskunta**

= yritys joka ei tavoittele voittoa, vaan hyötyä omistajilleen

- ◎ **Mikroyhtiö**

= alle 10 ihmisen yritys

- ◎ **Pk-yritys (= pieni/keskisuuri yritys)**

= 10-250 ihmisen yritys

Miksi yrittäjyys on tärkeää...

◎ **Kuluttajille**

- Tarjoaa tuotteita ja palveluita joita kuluttaa, kiristää kilpailua (mikä taas näkyy hinnassa/laadussa/eettisyydessä)
- Luo työpaikkoja

◎ **Kansantaloudelle**

- Luo työpaikkoja ja hyödykkeitä verotettaviksi
- Vähentää työttömyyttä
- Lisää vientiä

◎ **Yrittäjille**

- Työllistää
- Mahdollistaa omaehtoisen elämän

Miksi osakeyhtiö on Suomen suosituin yritysmuoto?

- ◎ **Jakaa riskiä**
- ◎ Helpottaa **pääomankeräämistä**
- ◎ Mahdollistaa toiminnan kasvattamisen jouhevasti
- ◎ ”isojen tyttöjen ja poikien yritysmuoto”

Franchising

◎ **Hyviä ja huonoja puolia**

- Valmis liikeidea ja toimiva konsepti
- Vähäinen päätäntävalta ja kallis hinta

◎ **Hinta**

- Kymmenistä tuhansista euroista satoihin tuhansiin (perustaminen)
- Kiinteä maksu tai prosenttiosuus voitoista (vuosittain)

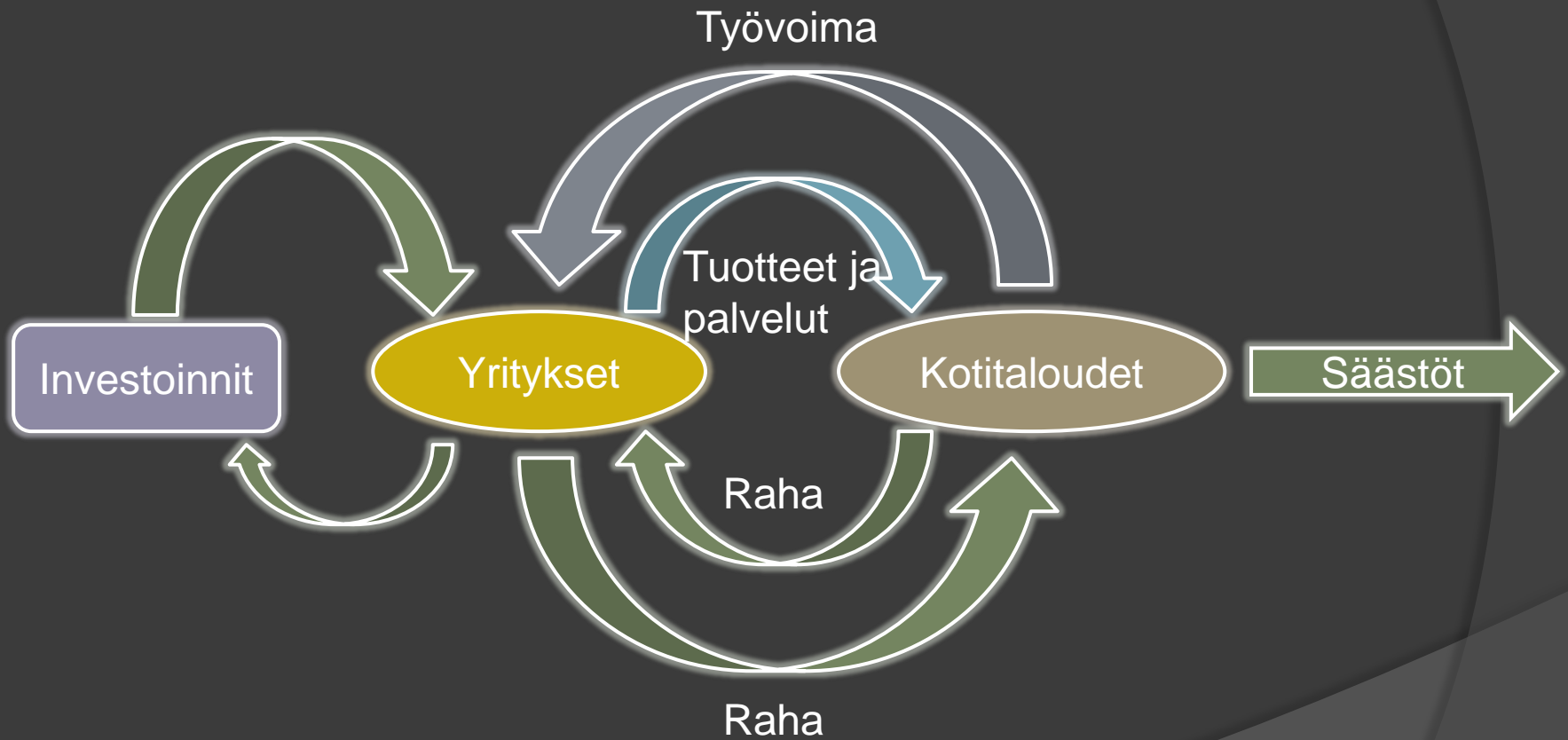
◎ **Ketjuja Suomessa**

- McDonalds, R-Kioski, Arnold's, Häggman's, Kotipitsa...

Yrityksen talous

- ◎ **Menestyvällä yrityksellä** on useita **tunnusmerkkejä** (taloudellisesta näkökulmasta)
- ◎ Yrityksellä on **kohtuullinen liikevaihto**
 - **Kasvava liikevaihto** kertoo yrityksen menestymisestä suhteessa kilpailijoihin
- ◎ **Yritys on kannattava**
 - Yritys **tuottaa voittoa**
- ◎ Yrityksellä on **hyvä maksuvalmius**
 - Yritys **pystyy** varmasti **suorittamaan palkanmaksut, vuokrat materiaalihankinnat ym.**
- ◎ Yritys on **vakavarainen**
 - Yrityksellä on **varallisuutta**, jolla se voi **pehmentää taloudellisia takaiskuja**

Talouden kiertokulku

Tuomo Hurtig 2020-2021

KYSYNTÄ, TARJONTA JA MARKKINAT

Kysyntään vaikuttavat mm...

- ◎ Ostajien **tulot**
- ◎ Kuluttajien **mieltymykset**
- ◎ Kilpailijoiden **hinnat**
- ◎ Ostajien **arviot tulevaisuuden hinnoista**
- ◎ Kuluttamisen **eettisyys ja ympäristövaikutukset**

Tarjontaan vaikuttavat...

- ◎ Tuotannontekijöiden **määrä**
- ◎ **Tuotantoteknologia**
- ◎ Tuotannon **muuttuvat kustannukset**
- ◎ **Kysyntä**
- ◎ **Kilpailu**

Erilaisia markkinatilanteita

- ◎ **Täydellinen kilpailu** = markkinoilla vallitsee tilanne jossa **kilpailua ei ole rajoitettu** ja niin tuottajien kuin kuluttajien on otettava kilpailevien tuotteiden olemassaolon vaikutukset
- ◎ **Monopoli** = todellista **kilpailua ei ole**, joten kuluttaja on täysin tuottajan asettaman hinnan armoilla

Erilaisia markkinatilanteita

**Oligopoli = markkinatilannetta hallitsee
muutama yritys**

- Eriyistilanteena **duopoli** (kahden yrityksen oligopoli)
- ⦿ Esim. tietokoneiden käyttöjärjestelmät

Tuotantoteknologia

= **tuotantoon vaikuttavat
tuotantokoneiston ominaisuudet**

- Korkean tason tuotantoteknologia alentaa kustannuksia ja lisää laatua/nopeutta, matalan tason tekee päinvastoin

Muuttuvat tuotantokustannukset

= ”**lyhyellä tarkasteluvälillä** muuttuvat kustannukset”

- ◎ Palkat
- ◎ Tilavuokrat
- ◎ (Materiaalit)

Miksi Suomen kansantaloudessa ei juuri ole monopoleja?

- ◎ Suomessa **pyritään** aktiivisesti **estämään** monopolien syntyä
 - Halutaan **suojella kuluttajia** pitämällä yllä **tervettä kilpailua**
 - Pyritään myös **suojelemaan pienempiä yrityksiä** suurempien saalistavilta markkinakäyttäjiltä
- ◎ Suomen harvat **monopolit ovat valtion omistamia**
 - Alko
 - Vielä toistaiseksi VR

Tehtäviä

- ◎ Miksi vapaa kilpailu on hyväksi...
 - Yrittäjille?
 - Kuluttajille?
- ◎ Mitkä tekijät vaikuttavat tuotteen hintaan?
- ◎ Mitä tarkoittaa...
 - Monopoli?
 - Kartelli?
 - Mitä haittaa näistä on?

1. Miksi vapaa kilpailu on hyväksi...

a) **Yrittäjille**

- a) Markkinat avoimet uusille yrittäjille, kannustaa innovaatioon, ajaa alas tuotantohintoja

b) **Kuluttajille**

- a) Laskee hintoja, parantaa laatua, saattaa, parantaa eettisyyttä, parantaa valikoimaa

2. Mitkä tekijät vaikuttavat tuotteen hinnanmuodostumiseen?

- Tuotannon tehokkuus
- Verot ja tullit
- Kysyntä/tarjonta
- Työvoima
- Raaka-aineet
- Tuotantolaitteisto
- Suhdannevaihtelut
- Markkinointi ja brändäys
- logistiikka

3. Mitä tarkoittaa...

- a) **Monopoli** = yksi yritys hallitsee markkinoita, ei kilpailua
- b) **Kartelli** = yritykset (tai muut toimijat) sopivat esim. hinnoista keskenään
- c) Tuotteiden **hinta nousee**, laatu ja valikoima **heikkenee**

Tuomo Hurtig 2020-2021

**RAHA JA
RAHOITUSMARKKINAT**

Korko on rahan hinta

- ◎ **Rahoitusmarkkinoilla** kohtaavat
 - Rahan **tarjoajat** eli ne, joilla on ylimääräistä rahaa
 - Rahan **kysyjät** eli ne jotka tarvitsevat lisää rahaa
- ◎ **Lainansaaja maksaa lainasta korkoa**, eli ylimääräistä lainaamansa summan päälle
 - Korkoa tuottaa lainaajalle voittoa
 - Lainan **reaalikorko** eli **tuotto** = korko - inflaatio
- ◎ Korkoon vaikuttavat **monet tekijät**
 - **Laina-aika**
 - **Riski**
 - **Kysyntä ja tarjonta**

Lainan anatomia: asuntolaina

25v aikana maksettava lainasumma (kun marginaali + keskikorko = 2,25%)
(263 000e)

1. Vuoden jälkeen maksettava lainasumma ennen lyhennyksiä
(200 000e)

Asunto vakuutena (70% = 154 000)

Lisätakauksen
tarve (46 000e)

Vuotuinen
korko 2 000e
(kun korko +
marginaali =
1%)

Tarvittava lainasumma (200 000e)

Tarvittava summa (220 000e)

Omat säästöt,
20 000e

Rahamarkkinat ja luottamus

- ⊙ Luotettavalle lainaajalle **lainataan mielellään**
 - Riskin **uskotaan** olevan pieni
- ⊙ Jos **lainaajan luotettavuus romahtaa**, korot karkaavat
 - **Vaikea saada uutta lainaa** vanhan maksuun
- ⊙ Jos lainanantaja on lainannut rahaa epäviisaasti, **muut lainanantajat eivät suostu lainaamaan sille** => rahamarkkinat jäätyvät => talouskasvu pysähtyy

Erilaisia lainoja

⦿ Joukkorahoitus

- **Yksityiset ihmiset** rahoittavat esim. tuotteen lanseerauksen, **heidät palkitaan usein jotenkin** jos tavoitteeseen päästään

⦿ Joukkovelkakirjat

- **Suuret yritykset** myyvät joukkovelkakirjoja, joita **ostetaan ja myydään sijoituskohteina**

⦿ **Obligaatio** (eng. *bond*)

- Valtio ottaa lainaa **myymällä velkakirjoja**, korko riippuu talouden tilasta

Pankkien toiminnasta

- ◎ Pankkien harjoittama lainananto on tärkeää, **koska se lisää liikkeellä olevan rahan määrää**
 - Pankki voi lainata **jokaista euroaan kohti kymmenen**
- ◎ Pankkitoiminta on **luvanvaraista**
 - Pankit saavat **perinteisesti voittonsa korkokatteesta ja palvelumaksuista**
 - **Pankki maksaa itse rahasta** vallitsevan korkotason mukaan, **lisää lainaamansa päälle korkomarginaalin** => tekee voittoa
- ◎ Yksityisten pankkitalletuksia suojaa **talletussuojarahasto**
 - Pankin kaatuessa **korvaa 100 000e asti asiakkaalle**

Mitä eroa on valtion ja kotitalouden velkaantumisella?

- ⦿ Kun kotitalous ottaa velkaa, se **kuluttaa tulevaa rahaa** tässä hetkessä ja maksaa tästä korkoa => **vaarana ylivelkaantua**
- ⦿ Kun valtio (Suomen) ottaa velkaa, se **sijoittaa omaan tulevaisuuteensa** ja maksaa parhaimmillaan inflaatiota pienempää korkoa => **ei köyhdy**

Kertaus: korot ja lainat

◎ Ohjauskorko (EKP)

- Kuvittele että Suomessa on vain yksi jättimäinen navetta joka tuottaa kaiken maidon
- Kun tilalta myydään maitoa kauppoihin hintaan 80 senttiä/litra, on maitopurkin hinta kuluttajalle vähintään 81 senttiä!
- Ohjauskorko siis määrittää rahan pohjahinnan – loppusilaus tulee henkilökohtaisesti lasketusta pankin marginaalista

Kertaus: korot ja lainat

◎ **Korkomarginaali (Pankki)**

- Pankki saa rahaa käyttöönsä **ohjauskoron hinnalla**
- Kun se lainaa rahaa eteenpäin, sen haluaa **tehdä voittoa** => korkomarginaali
- Pankki haluaa asettaa mahdollisimman **korkea koron** tienatakseen paljon ja välttääkseen tappioita
- Pankki haluaa asettaa mahdollisimman **matalan koron** voittaakseen asiakkaita
- Mikä on oikea korko, riippuu asiakkaasta
- Hyvistä asiakkaista kannattaa kilpailla, huonoille ei kannata lainata

Kertaus: korot ja lainat

○ Lainavakuudet (Pankki)

- Kun pankki lainaa rahaa ihmisille, **sen on kysyttävä itseltään** ”mitä jos hän ei maksa takaisin?”
- **Jatkuvia lainatappioita** kärsivä pankki menee konkurssiin
- Lainavakuudet ovat **mitä pankki saa, jos asiakas ei maksa lainaansa takaisin**
- Yleensä ostettava asia (esim. asunto) vastaa **70% ostoarvostaan vakuutena**
 - Tällöin pankki voi myydä talon 30% alle ostohinnan, ja silti jäädä omilleen!
 - Puuttuva 30% **täytyy kattaa muilla vakuuksilla**
 - **Lisävakuus** voi olla vaikka kesämökki tai vanhempien talo
 - Esim. Ostan asunnon ja annan lisävakuudeksi mökkini. Jos en maksa lainaa takaisin, pankki myy taloni ja ottaa lainarahat takaisin. Jos asunnon myynnistä ei saada tarpeeksi rahaa, pankki myy myös mökkini ja ottaa lainarahat takaisin. Loput rahat annetaan minulle.

Tuomo HurtigTuomo Hurtig 2020-2021

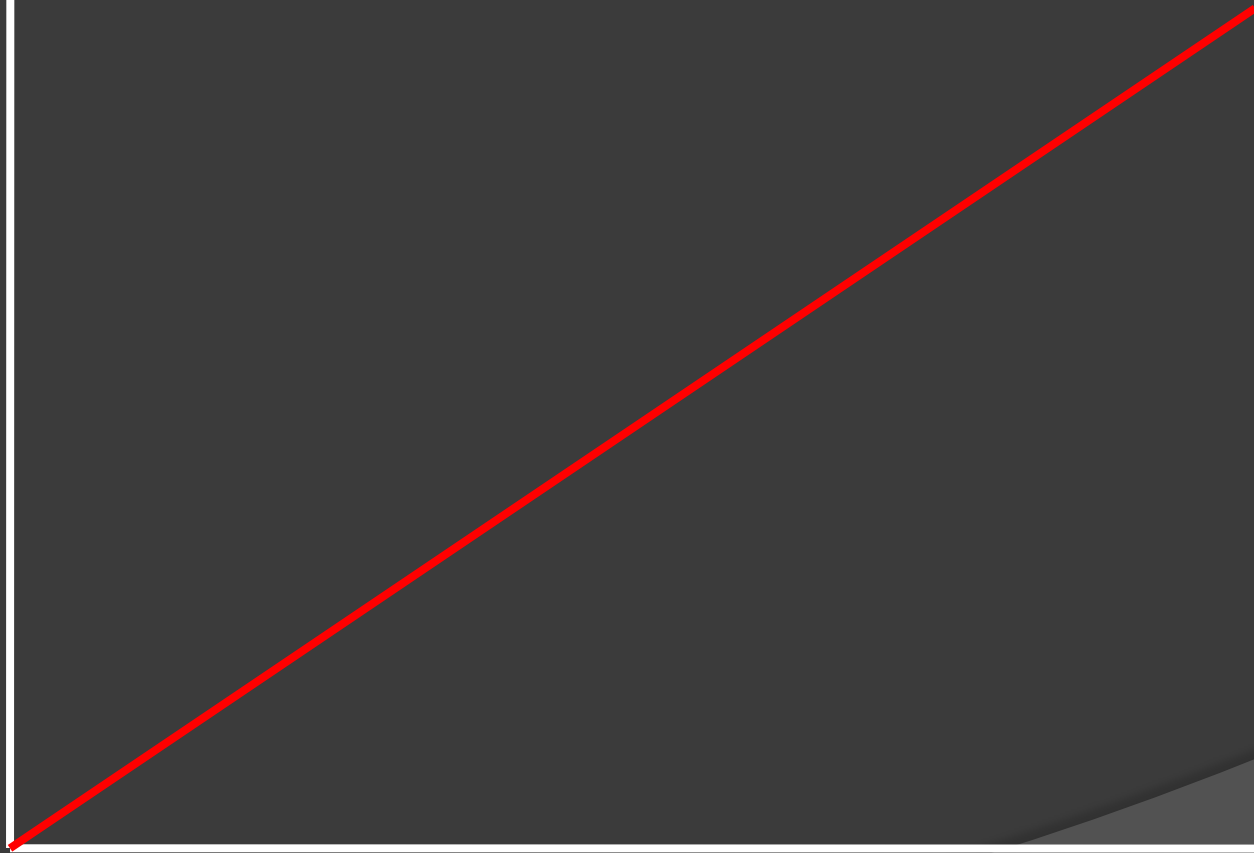
SÄÄSTÄMINEN JA SJOITTAMINEN

Sijoituksen riski ja tuotto

Riski

Tuotto

Säästäminen ja sijoittaminen

◎ Pankkisäästäminen

- Ei juuri riskiä, ei juuri tuottoa, säästösuoja, inflaatio

◎ Rahastosäästäminen/sijoittaminen

- Rahastonhoitaja sijoittaa rahat puolestanne, hajautetut kohteet -> hajautettu riski, riskiprofiilin saa valita itse, rahasto vetää omansa välistä

◎ Kiinteä omaisuus

- Eli esim. metsää tai asunto, tuottavat monesti tuloja, yleensä arvo säilyy, ongelma vahinkojen mahdollisuus

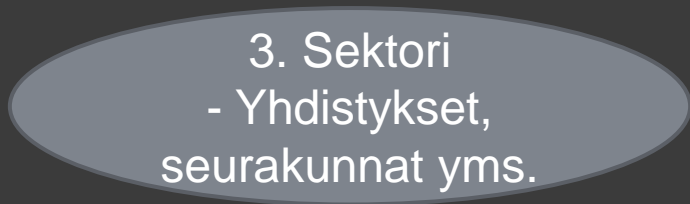
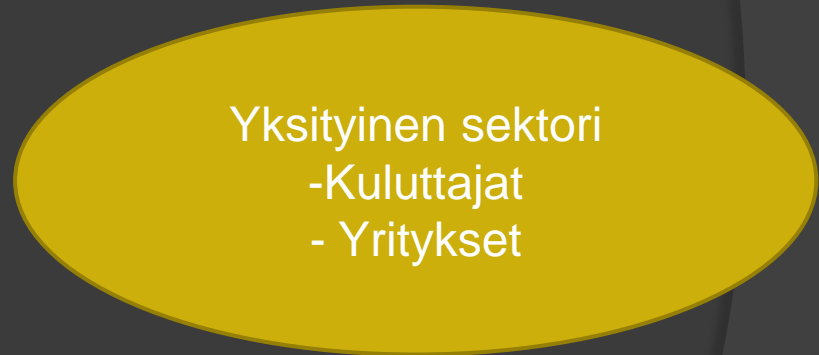
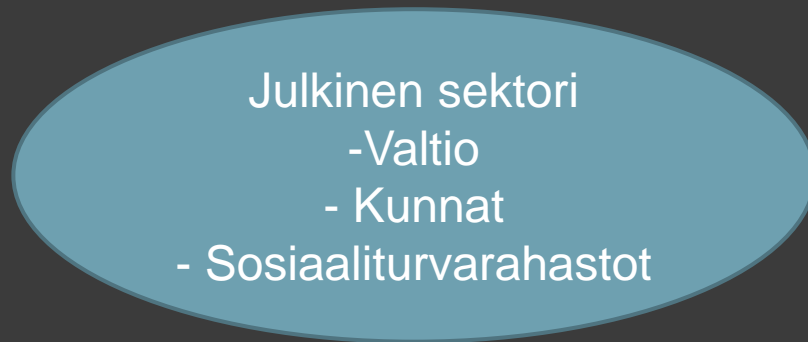
◎ Osakkeet

- Sijoitetaan itse osakkeisiin -> kaikki voitot itselle, vaatii aikaa ja osaamista, tappioiden mahdollisuus suuri

Tuomo HurtigTuomo Hurtig 2020-2021

JULKINEN TALOUS

Talouden sektorit

Mitä julkinen sektori tekee?

- ⦿ Julkinen talous on sekä **kuluttaja** että **työnantaja**
- ⦿ Julkinen talous **huolehtii infrastruktuurista**
 - Tiet, rautatiet, tietoliikenneyhteydet, koulut, sairaalat
- ⦿ Julkisen sektorin **työnjako**:
 - **Kunnat tuottavat paikallistason palvelut** ja maksavat toimeentulotuen
 - **Valtio huolehtii korkeakouluista, poliisista, armeijasta ja liikenneverkosta** sekä hoitaa KELA:n kautta **tulonsiirtoja**
 - **Sosiaaliturvarahastot huolehtivat eläkkeistä ja sairauspäivärahojen maksusta**

Kysymyksiä

- Mikä selittää julkisen talouden suuruutta Suomessa verrattuna esim. Yhdysvaltoihin? (108-109)
- Mistä valtion tulot muodostuvat? Entä menot? (109-111)
- Mitä ovat sosiaaliturvarahastot? (111)
- Mistä kuntien tulot muodostuvat? Entä menot (112-113)

Mikä selittää julkisen talouden suuruutta Suomessa verrattuna esim. Yhdysvaltoihin?

- Suomessa **uskotaan** (uskottiin?) **hyvinvointivaltioon**
 - **Julkisen vallan tehtävänä on huolehtia kansalaisistaan**
 - Terveystieteiden huoltoon ja koulutukseen käytetään **valtavasti julkisia varoja**
 - Kansalaisten nauttimat **palvelut kustannetaan verovaroilla**
- Yhdysvalloissa jokaisella on **vastuu itsestään**
 - **Valtion ei tarvitse huolehtia** kansalaisistaan yhtä laajasti
 - **Ihmiset ovat vastuussa** omista eläkkeistään ja sairastamisestaan erinäisten vakuutusten avulla

Mistä valtion tulot muodostuvat?

Entä menot?

◎ Tulot

- 80% veroista
- Lisäksi valtiolla omaisuutta (esim. osakkeita), palvelumaksuja

◎ Menot

- Siirtomenot (kuntien valtionosuudet, tulonsiirrot, yritystuet, kehitysapu)
- Kulutusmenot (valtion rakennukset ja työntekijät, infra)

Mitä ovat sosiaalityurvarahahastot?

= KEKA, työttömyysturvarahahastot,
työeläkelaitokset

- Varat **sosiaalityurva- ja eläkemaksuista** (sekä palkansaajilta että työnantajilta)
- **Sijoittavat varallisuutta** tehdäkseen voittoa
- Hoitavat valtion **lakisääteistä velvollisuutta** huolehtia kansalaisistaan

Mistä kuntien tulot muodostuvat? Entä menot?

◎ Tulot

- Puolet kunnallisveroista
- Myös kiinteistö- ja yhteisöveroja
- Palvelumaksut ja vuokrat
- Valtionosuudet

◎ Menot

- Palkat ja muut henkilöstökulut
- Palvelunostot
- Kiinteistöjen kunnossapito
- Harrastuspaikkojen yms. rakentaminen

Tulevaisuuden haasteet

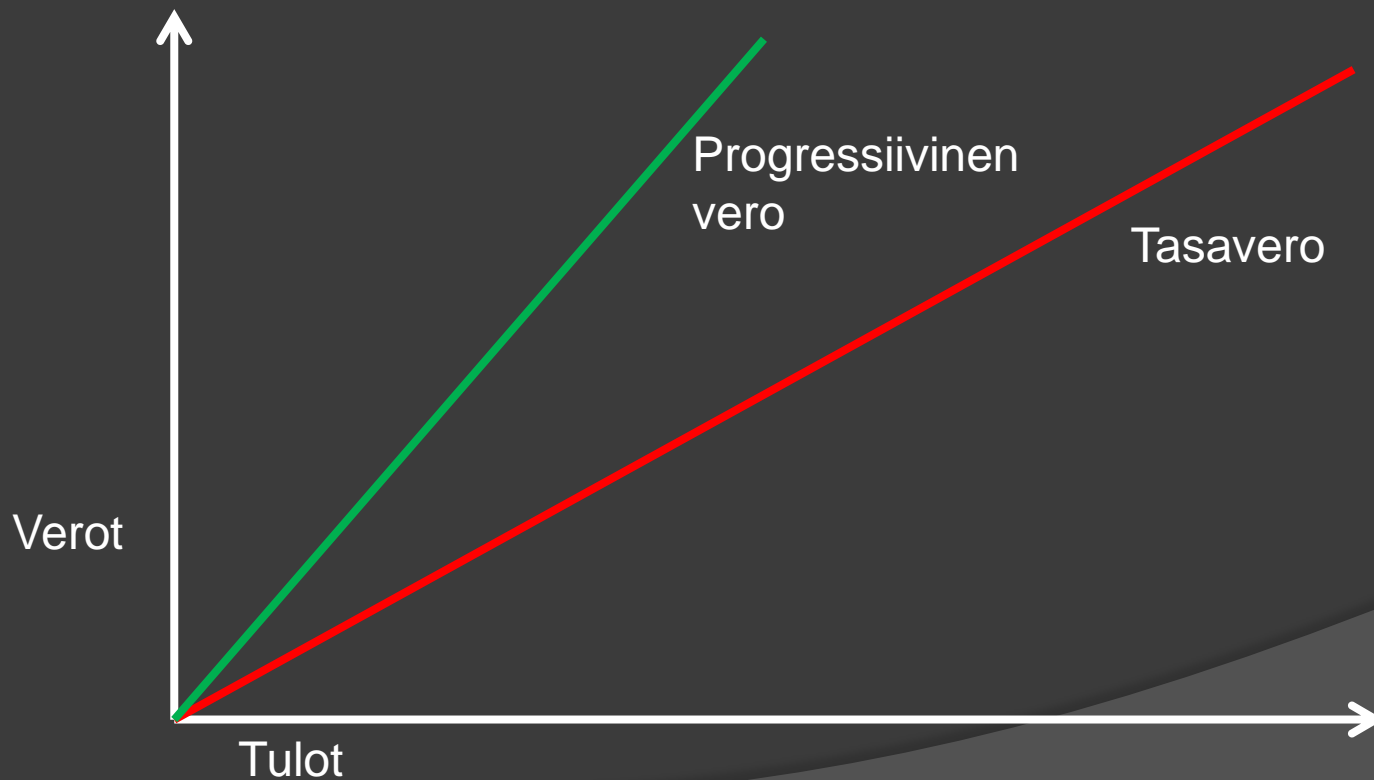
- ◎ Kuntien taloudet **ongelmissa**
 - **Velvollisuuksia lisätty, rahoitusta vähennetty**
 - Kiihtyvä kaupungistuminen => **kuolevat pikkukunnat**
 - Ratkaisuna **veronnostoja, kuntaliitoksia ja kuntayhtymiä**
- ◎ Valtio painii **negatiivisten trendien kanssa**
 - Väestön ikääntyminen => **huoltosuhteen heikkeneminen**
 - Talouskasvun heikentyminen => **tulojen kasvun taittuminen**
 - **Rakennemuutokset** => työttömyyttä
 - **Ilmastonmuutoksen torjunta** => kallista

Tuomo Hurtig Tuomo Hurtig 2020-2021

VEROTUS SUOMESSA

Tulovero

- Tulovero on Suomessa progressiivinen, mitä se tarkoittaa?

Miten paljon tuloveroa maksetaan?

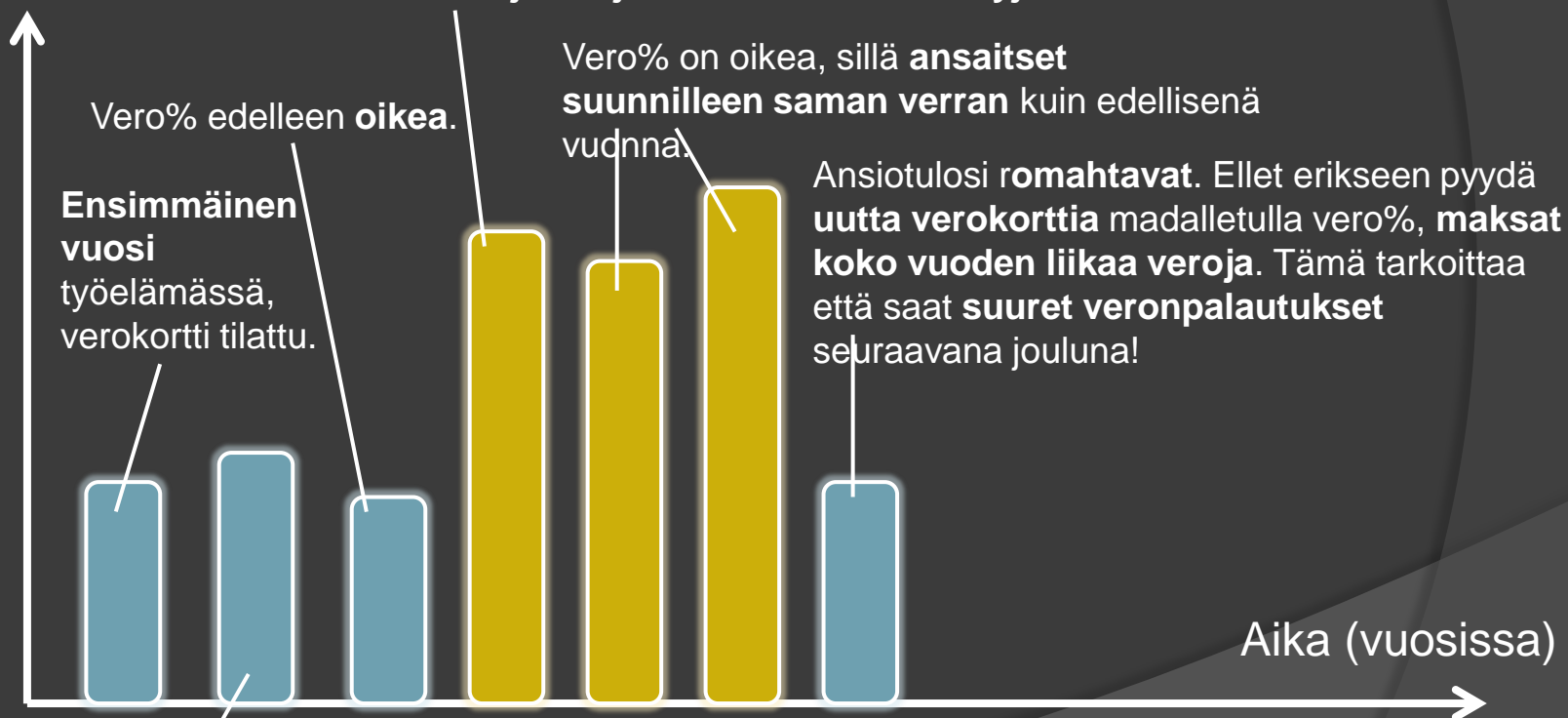
- Tuloveroa maksetaan **suhteessa ansaittuun palkkaan**
- Isompi **palkka => isompi veroprosentti**
- Vero lasketaan:
 - Etsimällä taulukosta **omaa vuosiansiota vastaava välikk**
 - Veron **pohjan muodostaa kiinteä summa** joka määräytyy alarajan mukaan
 - Lisäksi **alarajan ylittävästä osasta maksetaan % osuus** joka lisätään summaan
 - **Tulovero/vuosi = vero alarajalla + ylimenevän osan %vero**
- Muista että **palkasta peritään tuloveron lisäksi** kunnallisvero ja kirkollisvero, eläke- ja työttömyysturvamaksut sekä esim. ammattiliiton jäsenmaksut!

Miten veroprosenttisi määräytyy?

Veroprosentti määräytyy edellisen vuoden ansioiden perusteella, ellei tilaa uutta verokorttia itse laskemallasi ansiotasolla!

Ansiotulosi **kasvavat merkittävästi**. Jos et ole erikseen pyytänyt uutta **verokorttia** korotetulla vero%, **maksat koko vuoden liian vähän veroja**. Tämä tarkoittaa **mojovaa jäännösveroa eli mätkyjä!**

Ansiotulot

Seuraavana vuonna saat **uuden verokortin**. Vero% on kohdillaan, sillä **se perustuu edellisen vuoden ansioihin**, ja tienaat tänä vuonna **suunnilleen saman verran**.

Selitä seuraavat veroihin liittyvät käsitteet

- Välitön vero
- Väliellinen vero
- Tasavero
- Perintövero
- Lahjavero
- Pääomavero
- Kiinteistövero
- Arvonlisävero
- Valmistevero
- Kannustinloukku
- Kokonaisveroaste
- Verokiila
- Kansainvälinen kilpailukyky

- **Välitön vero**
 - Peritään suoraan palkasta tai tulonsiirrosta
- **Välillinen vero**
 - Lisätty tuotteen tai palvelun hintaan
- **Tasavero**
 - Veroprosentti kaikille sama
- **Perintövero**
 - Maksetaan peritystä omaisuudesta, veroprosentti vaikuttavat sukulaisuussuhde ja perinnön määrä, maksetaan yli 20 000e perinnöstä
- **Lahjavero**
 - Maksetaan lahjasta, veroprosentti vaikuttavat lahjan suuruus ja sukulaisuussuhde lahjoittajaan, maksetaan yli 5 000e lahjasta
- **Pääomavero**
 - Osingoista ja muista sijoitusvoitoista maksettava välitön vero
- **Kiinteistövero**
 - Kaikista ei maatalouskiinteistöistä kunnalle maksettava vero

- **Arvonlisävero**
 - 24(-10)% välitön vero joka lisätään kaikkiin tuotteisiin
- **Valmistevero**
 - Ns. "haittavero", lisätään tuotteisiin jotka aiheuttavat yhteiskunnalle kuluja
- **Kannustinloukku**
 - Matalapalkkaisten töiden vastaanottaminen ei paranna elintasoja merkittävästi työttömyyteen verrattuna => työnteko ei kannata
- **Kokonaisveroaste**
 - Kotitalouden vuoden aikana maksamat verot
- **Verokiila**
 - Yrityksille työntekijöiden palkkaaminen on kalliimpaa kuin pelkän palkanmaksu, tämä johtuu erinäisistä veromaisista maksuista, heikentää kilpailukykyä
- **Kansainvälinen kilpailukyky**
 - Yritysten kyky kilpailla tehokkaasti ulkomaalaisten yritysten kanssa

Tuomo HurtigTuomo Hurtig 2020-2021

HYVINVOINNIN MITTAAMINEN

BKT

- **BKT = bruttokansantuote**, vuoden aikana valtiossa tuotettujen tuotteiden ja palveluiden kokonaisarvo muutettuna dollareiksi tai euroiksi
- **Kuuluu**: julkinen sektori, arvolisäykset, harmaatalous
- Ei kuulu**: rikollisuus, kotityöt, opiskelu

Muita hyvinvoinnin mittareita

◎ **HDI (Human Development Index)**

- BKT + koulutustaso + eliniän odote
- Tarkastelee myös ihmisten koulutustasoa ja terveyttä

◎ **GPI (Genuine Progress Indicator)**

- Ottaa huomioon tulojaon tasa-arvoisuuden, talouskasvun kestävyuden, rikollisuuden ja ympäristön pilaantumisen, painottaa yksityisten kulutusta, ottaa huomioon kotityöt
- Antaa paremman ja laajemman kuvan tavallisten ihmisten hyvinvoinnista

◎ **ISEW (Index of Sustainable Economic Welfare)**

- Mittaa kulutusta/asukas, mukana hyvinvoinnin eri tuottajia, vähennetään kestämaton kulutus
- Mittaa yhteiskunnan kykyä säilyttää elintasonsa tulevaisuudessa

Miksi toiset kotitaloudet ovat vauraampia kuin toiset?

- Erot ansiotuloissa
- Erot säästämisessä/kulutuksessa
- Kotitaloudessa asuvien määrä
- Velkaantuminen
- Sukupuoli/ammattijakauma
- Yksinhuoltajuus/työttömyys/muu haaste
- Maantieteellinen sijainti, ikä, kieli
- Peritty vauraus

Käsitteitä

- **Desiili**

= tulokymmenykset, eli yhteiskunnan ihmiset järjestettynä kymmenen ryhmään tulojensa mukaan

- **Funktionaalinen tulonjako**

= miten tulot jakautuvat työn ja pääoman välillä

- **Gini-kerroin**

= kertoo tuloerojen suuruudesta, 100% on suurin ja 0% pienin tuloero kotitalouksien välillä

Tuomo HurtigTuomo Hurtig 2020-2021

SUHDANNEVAIHTELUT

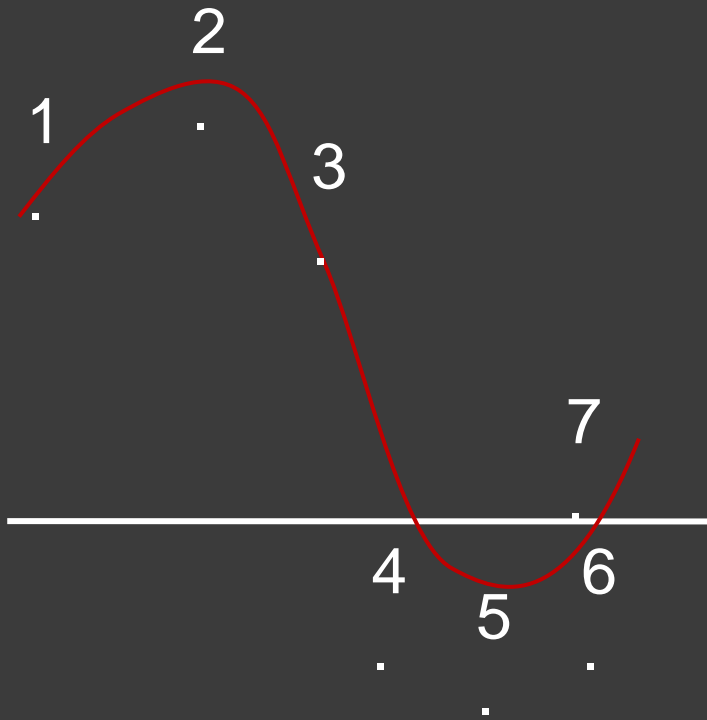
- ⦿ 100e + korko 1%
- ⦿ Vuoden kuluttua 101e
- ⦿ Vuoden aikana inflaatio 2%

- ⦿ $100e \Rightarrow 98e$
- ⦿ $100e + 1e - 2e = 99e$

Mitkä ihmeen suhdannevaihtelut?

- ◉ Moderni **talousjärjestelmä on ihmisten aikaansaama**, mutta useista säätelymekanismeista huolimatta se **ei ole** kenenkään **hallinnassa**
- ◉ Globaalia **taloutta** voidaan **verrata** biologiseen **eliöön** jota **voidaan tutkia, ymmärtää ja ennakoida**, mutta **ei** koskaan **täysin ennustaa**
- ◉ Moderni talousjärjestelmä **pohjaa loputtomaan** (ei kestävään!) **talouskasvuun**, kasvun pysähtyminen on järjestelmälle katastrofi!

Suhdannevaihtelut

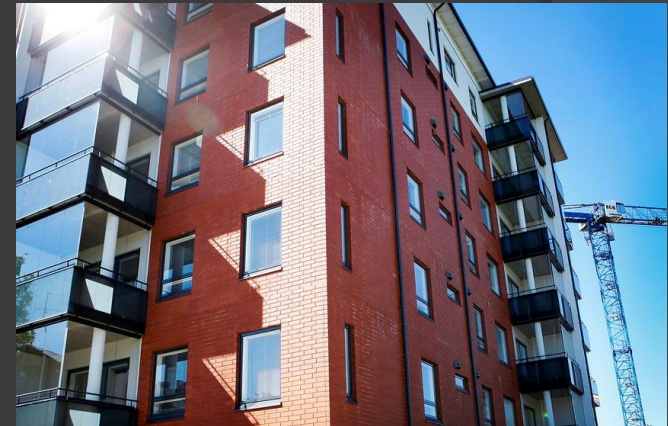
Taloussuhdanteiden luonne

1. **Nousukausi** eli talous kasvaa, luottamus ruokkii lisää kasvua
2. **Suhdannehuippu** eli talouskasvu on saavuttanut huippunsa, talouden toimijoilla menee "liian lujaa"
3. **Laskukausi** eli talouskasvu hidastuu, varovaisuus nostaa päätään ja heikentää kasvua entisestään
4. **Taantuma** eli talouskasvu on negatiivista, ylivarovaisuus johtaa talouden supistumiseen
5. **Taantuman pohja** eli talouden heikentyminen on pahimmillaan, yritykset kaatuilevat ja ihmiset menettävät työpaikkojaan
6. **Taantuma alkaa helpottua, joillakin aloilla** saadaan aikaan pientä kasvua
7. **Taantuma kääntyy uudeksi nousukaudeksi**, talouden veturit nostavat koko järjestelmän uuteen nousuun, kasvu ruokkii lisää luottamusta ja kasvua

HUOM! Suhdannevaihteluita ei voida nykytiedon valossa estää, mutta niiden ylä- ja alamäkiä voidaan loiventaa oikea aikaisilla toimilla!

Nousukausi

- ◎ **Luottamus** markkinoita kohtaan ja **hyvä** yrittäjähenki saavat **markkinat kasvamaan**
- ◎ **Kuluttajat** ovat **varmoja** omasta **tulevaisuudestaan** ja he syöttävät kasvulle rahaa **kuluttamalla**
- ◎ **Pankit lainaavat rahaa** yrityksille ja kuluttajille mielellään

Nousukaudelle tyypillistä on asuntojen hintojen nousu. Pahimmillaan tämä johtaa ns. hintakuplaan, joka saattaa olla laukaisemassa talouden alamäkeä. *Länsi-Savo.*

Talous ylikuumenee

- ◎ Yritykset **tuottavat** markkinoille **liikaa** tavaraa, **hinnat karkaavat käsistä** liiallisen kysynnän takia
- ◎ **Kuluttajat vaativat** **palkankorotuksia**, ylihintaista **kulutusta** **rahoitetaan lainaamalla**
- ◎ **Pankit myöntävät liikaa** **lainaa**, varsinkin yrityksille ja ihmiselle joille ei kannattaisi

Joskus liikaa hyvää asiaa on pahaksi. *Hope's Rising.*

Taloukasvun romahdus ja taantuma

- **Pankit ymmärtävät virheensä** ja yrittävät minimoida tappionsa ja **lakkaavat lainaamasta toisilleen**
- **Tuottajat** reagoivat talouden ylikuumenemiseen **lykkäämällä investointeja ja vähentämällä tuotantoa**
- **Kuluttajat** alkavat **menettää työpaikkojaan, kuluttamista vähennetään** koska "kovat ajat" ovat tulossa

=> Pankit eivät lainaa, yritykset eivät laajenna, kuluttajat eivät kuluta

=> **Talous alkaa supistua**: pankit, yritykset ja kuluttajat reagoivat alkavaan taantumaan olemalla **entistä varovaisempia**

=> Taantuma syvenee lamaksi

Uusi kasvukausi alkaa

- Jotkut **yritykset** alkavat tehdä **varoivaisia investointeja**
- Pankit alkavat **uskoa** pahimman olevan takana, **raha alkaa** hiljalleen taas **liikkua**
 - **Korkoja alennetaan** jotta ihmiset uskaltaisivat lainata
- **Kuluttajien luottamus tulevaisuuteen palautuu** ja he uskaltavat taas **kuluttaa**

=> Varovainen **talouskasvu** lisää **luottamusta markkinoihin**

=> **Luottamus** tuottaa **lisää kasvua**

=> **Taantuma taittuu** ja **kääntyy** hiljalleen **uudeksi nousukaudeksi**

=> **Sykli alkaa alusta!!!**

Rahoitusmarkkinoilla on monia toimijoita

- Mistä pankkien tulot enimmäkseen tulevat?
- Mihin yritykset käyttävät pankkeja?
- Mikä on korkomarginaali?
- Miksi pankkitalletukset ovat lähes riskittömiä?
- Mikä on toimialaliukuma?
- Mitä pankkiiriliikkeet tekevät?
- Mitä on leasing –rahoitus?
- Mikä on vakuutusyhtiöiden rooli rahoitusmarkkinoilla?

Vastaukset

- ⦿ Mistä pankkien tulot enimmäkseen tulevat?
 - **Korkovoitoista**
- ⦿ Mihin yritykset käyttävät pankkeja?
 - **Maksuliikenteen** hoitoon
 - **Rahan makuuttaminen** pankissa on **yritykselle vaarallista**, koska se kertoo heikosta uskosta tulevaisuuteen
- ⦿ Mikä on korkomarginaali?
 - Koron päälle tuleva prosenttiosuus, **pankin voitto**

Vastaukset

- ⦿ Miksi pankkitalletukset ovat lähes riskittömiä?
 - **Valtio takaa** talletukset 100 000e asti
- ⦿ Mikä on toimialaliukuma?
 - **Pankki- ja vakuutusyhtiöiden siirtyminen toistensa** ja muiden toimijoiden aloille
- ⦿ Mitä pankkiiriliikkeet tekevät?
 - **Käyvät arvopaperikauppaa asiakkaidensa rahoilla**
 - Osakkeet, joukkovelkakirjat, rahastot

Vastaukset

- ⦿ Mitä on leasing –rahoitus?
 - **Rahoitusyhtiö ostaa asiakkaan haluaman tuotteen ja vuokraa sitä asiakkaalle => takausta ei tarvita**
- ⦿ Mikä on vakuutusyhtiöiden rooli?
 - Hoitavat **lakisääteisiä vakuutuksia**
 - Myyvät **vapaaehtoisia vakuutuksia**

Rahamarkkinat ja joukkovelkakirjat

- ◎ Rahamarkkinoilla **välitetään rahaa tarjoajalta kysyjälle** suuria summia **lyhyeksi aikaa**
 - Ajatuksena on laittaa yritysten rahoja poikimaan nopeasti ja turvallisesti, toisaalta toiset yritykset saavat lyhyitä luottaja kulujensa kattamiseksi
- ◎ **Joukkovelkakirja** tai **obligatio (=bond)** on **yhden lainan kysyjän ottama useille tarjoajille hajautettu laina**
 - Joukkovelkakirjojen korko on yleensä markkinakorkoa kovempi ja kiinteä
 - Korot maksetaan vuosittain, lainasumma kerralla laina-ajan päätyttyä (yleensä 2-30v.)

Osakemarkkinat

- ◎ **Osakkeiden hintaa seurataan indekseillä** jotka kertovat osakkeen arvon kehityksestä
- ◎ **Yrityksille osakkeet ovat keino hankkia rahoitusta**
 - Osakkeenostajat rahoittavat ostoksellaan yrityksen toimintaa
 - **Osakkeen arvo viestii** myös **yrityksen menestystä**
- ◎ **Sijoittajat tavoittelevat osakekaupoilla voittoa**
 - Voitolliset yritykset **maksavat osakkeenomistajilleen osinkoja** suhteessa näiden omistuksien määrään
 - Osakkeilla voi myös tehdä voittoa **myymällä ne kun osakkeen arvo on korkeampi kuin ostettaessa**

Sijoitusrahastot

- Sijoitusrahastojen tehtävänä on **kanavoida asiakkaidensa varoja hajautetusti osake- ja korkomarkkinoille**
 - **Sijoituksista vastaa** salkunhoitaja – ammattisijoittaja
 - Rahasto voi erikoistua osake- tai korkomarkkinoihin tai operoida molemmilla
 - **Sijoittaja** voi yleensä **valita varovaisemman tai aggressiivisemmän sijoitusstrategian**, riippuen siitä arvostaako hän enemmän varmuutta vai voittoja
 - **Sijoitusrahasto ottaa palveluksistaan hallintokorvauksen**, mikä tekee sen toiminnasta kannattavaa

Talouspolitiikan tavoitteet ja pääsuuntaukset

- ◎ **Talouspolitiikalla** tarkoitetaan päättäjien harjoittamaa politiikkaa, joka tähtää **taloudelliseen kasvuun** ja kansalaisten **hyvinvoinnin parantamiseen**
- ◎ Talouspolitiikka on sateenvarjo jonka alle mahtuu monta eri **politiikan osa-aluetta**
- ◎ Talouspolitiikasta on olemassa monta teoriaa

Keynesiläisyys

- Kehittäjänä Richard **Keynes**
- Ajatuksena on että **kokonaistuotanto** määrittää kuluttajien **työllisyyttä** ja **halua kuluttaa**
- Valtion tehtävänä on kuluttaa jos markkinoilla on muuten hiljaista => raha ja talouskasvu liikkeelle
 - Myös veronalennukset tai investointituet voivat auttaa
- Talouden ylikuumentuessa valtio voi puolestaan hillitä kultausta esim. veroilla
- Valtio on teoriassa **keskeinen talouden toimija**

Monetarismi

- Kehittäjänä Milton Friedman
- Ajatuksena että **rahan määrä** säätelee **kokonaiskysyntää**
- Suuntauksessa **valtiolla ei ole** juuri **merkitystä**, mutta **keskuspankkien** rooli on **merkittävä**
- Tavoiteltava tilanne on **hintavakaus** jossa inflaatio olisi mahdollisimman olematon => vakaa talouskasvu
- Noususuhdanteessa **korkoja nostetaan** => raha kallistuu => **hillitsee ylikuumenevaa taloutta**
- Laskusuhdanteessa **korkoja lasketaan** => raha halpua => **lisää kulutusta**

Uusliberalismi

- Korostaa **vapaata kilpailua**
- **Laissez-faire**
- **Valtion säätelyä** taloudessa **karsastetaan**: sitä pidetään epätehokkaana ja kömpelönä
- Markkinoiden "**näkymättömän käden**" pitäisi antaa huolehtia talouden ohjaamisesta
- Uusliberalismissa uskotaan että valtion pitäisi säilyttää **verot matalana** ja huolehtia vain aivan **välttämättömimmistä** valtion tehtävistä

Tuomo HurtigTuomo Hurtig 2020-2021

YH3 – SUOMI JA EUROOPPA

Mitä on eurooppalaisuus?

Sotien tuhkasta yhtenäiseen Eurooppaan

- Euroopan **suurvallat ja** niiden mukana **useimmat pienet maat** olivat mukana **kahdessa** tuhoisessa **maailmansodassa** 1900-luvun alkupuoliskolla
 - Molemmissa sodissa **menehtyi kymmeniä miljoonia** ihmisiä ja **Eurooppa raunioitui** pahoin
- **Sodat** olivat **saaneet alkunsa** Euroopan suurvaltojen välisestä **kilpailusta**
=> Sodan **ehkäisemiksi kilpailusta** pitäisi **luopua ja yhteistyötä kehittää**
- Euroopan hiili- ja teräsyhteisö aloitti **taloudellisen integraation** ja **keskinäisen riippuvuuden** aikakauden
 - **Pikkuhiljaa** edettiin yhä **syvempään** ja **kattavampaan integraatioon**
 - **1992 EU** perustettiin virallisesti

Kuva4. 2.
maailmansodan jälkeen
useimmat Euroopan
suurkaupungit olivat
raunioina. *Boundless.*

Mitä oikeuksia sinulla on? Miten oikeuksiasi suojellaan/valvotaan?

Kuva5. Miksi ihmisoikeuksia ylipäättään tarvitaan? *Track Record Global.*

EU:n ja oman maan kansalainen

- Jotta **maa pääsee EU:hun** siltä vaaditaan
 - Vakaa markkinatalous
 - Oikeusvaltioin toiminta
 - Demokratia
 - Perusoikeuksien toteutuminen
- **EU kansalainen ei luovu oman maansa kansalaisuudesta**, niinpä
 - Hän nauttii maan takaamista perusoikeuksista ja vapauksista
 - Hän kuuluu maansa sosiaaliturvan piiriin
 - Häntä sitovat oman kotimaan asettamat velvollisuudet

Kuva8.
MTV

Mitä hyötyä EU kansalaisuudesta on?

- ◎ **EU:n sisällä** unionin **kansalainen** hyötyy mm.
 - **EU:n ylimmistä tuomioistuimista** ja muista viranomaisista, jos oman maan vastaavat eivät auta
 - **Sairaanhoidon on saatava missä vain** osassa EU:ta samoilla ehdoilla kuin paikallisten
 - **Paikallinen sosiaaliturva** hyödyttää maassa työskentelevää tai asuvaa
- ◎ **Neljä vapautta** EU:lle tärkeitä, niiden ansiosta liikkuminen EU:n sisällä on vapaata
 - **Ihmisille**, eli unionin sisällä voi periaatteessa liikkua, asua ja työskennellä vapaasti
 - **Tavaroille**, eli EU on käytännössä sisämarkkina-alue ilman tulleja
 - **Palveluille**, eli myös omaa osaamistaan voi myydä oman maan ulkopuolelle
 - **Pääomille**, eli rahoitusmarkkinat ovat avoimia EU:n sisällä

EU:n vapauksien haasteet

- ◎ **Pääsääntöisesti** EU:n sisäiset vapaudet ovat **loistava asia**
- ◎ **Ongelmia** kuitenkin on, esim.
 - **Rikollisten** helpompi **liikkuvuus**
 - **Pakolaiskriisi**
 - Kriisimaiden ”**aivovuodot**”
 - **Sisämarkkinoiden** lieveilmiöt

Kuva8. Vapaa liikkuvuus helpottaa myös järjestäytyneen rikollisuuden liikkumista EU:n sisällä. Suomessakin viime vuosina vahvistunut ilmiö ovat 1% moottoripöräijät.

EU maiden viiteryhmät

○ Välimeren valtiot

- Heikko valtio, vahvat perheet
- Matala verotus, harmaa talous
- Naisten työssäkäynti vähäistä

○ Itä-Eurooppa

- Entisiä Neuvostovaltoja
- Heikko lähtöelintaso
- Matalampi palkkataso ja kohtuullinen koulutus ovat merkinneet investointeja
- Matalahko verotus

▶ Länsi-Eurooppa

- ▶ Perinteisiä teollisuusmahteja
- ▶ Rikkaat voimakkaat valtiot
- ▶ EU:n voimatekijät

▶ Pohjoismaat

- ▶ Pieniä, vauraita maita
- ▶ Hyvinvointivaltio
- ▶ Korkea elintaso, raskas verotus

Pohjoismaat ja EU	Historia	Talous	Turvallisuus	Vaikutusvalta	EU:ssa?	Suhde EU:hun
Suomi	Ongelmat Venäjän kanssa	Riippuvainen kaupasta, paljon EU:n alueelle	EU tuottaa turvaa Venäjää vastaan	Voi vaikuttaa asioihin vain EU:ssa	Kyllä	Perinteisesti ”mallioppilas” mukana myös eurossa
Ruotsi	Venäjän pelko, läheinen Suomen kanssa	Riippuvainen kaupasta, paljon EU:n alueelle	EU tuottaa turvaa Venäjää vastaan	Voi vaikuttaa asioihin lähinnä EU:ssa	Kyllä	Tiiviisti mukana, mutta ei eurossa
Tanska	Läheinen suhde mm. Iso-Britanniaan	Tarvitsee kauppaa EU:n kanssa	NATO:ssa, ei tarvitse EU:ta	Ei halua vaikuttaa EU:ssa, ei halua EU:n säätelyä	Kyllä	”Kevytjäsen”, mukana lähinnä kaupassa
Norja	Venäjän pelko	Öljy- ja kalatalous tärkeää, ei tarvitse	NATO:ssa, ei tarvitse EU:ta	Öljyn avulla paljon vaikutusvaltaa	Ei	Vapaakauppa ja Schengen-jäsen

Globaalisti tärkeitä järjestöjä

- YK (82-84)
- WTO (84-86)
- G20 (86-88)

TTIP (Transatlantic Trade and Investment Partnership)

- ◎ **EU:n sisällä harjoitetaan käytännössä vapaakauppaa** (ilman tulleja ja muita maksuja)
- ◎ Pitkän linjan **tavoitteena** on ollut myös **vapaakaupan ulottaminen EU:n ja Yhdysvaltojen väliseen kauppaan**
 - **Lisäisi kauppaa Atlantin yli** huomasti (vastaa jo nyt 1/3 maailman kaupasta)
 - **Todennäköisesti loisi miljoonia työpaikkoja pitkässä juoksussa**
 - Saattaisi kuitenkin **hävittää perinteisiä tuotantoaloja** Atlantin molemmin puolin, varsinkin lyhyellä tähtäimellä

2. Määrittele ja anna esimerkki bi- ja multilateraalisuudesta

- Bilateraalisuus = **kahdenkeskinen sopiminen** (esim. Suomi ja Ruotsi sopivat rajajoen kalastuksesta)
- Multilateraalisuus = **monenkeskinen sopiminen** (esim. EU:n ulkoministerit sopivat Venäjäpakotteiden uusimisesta)

Kuva10. Kaikkien ottaminen huomioon on työlästä, mutta lopputulos voi olla vaivannäön arvoista! *International Trade Forum.*

IFC.com

Kiitettävät
pisteet

Tehtävä, johon
et osaa yhtään
vastata!

...ja käytä
käsitteitä!

Muista pohdiskella
matkanvarrella...

...ja fokusoisi sitten kysytyyn
asiaan!

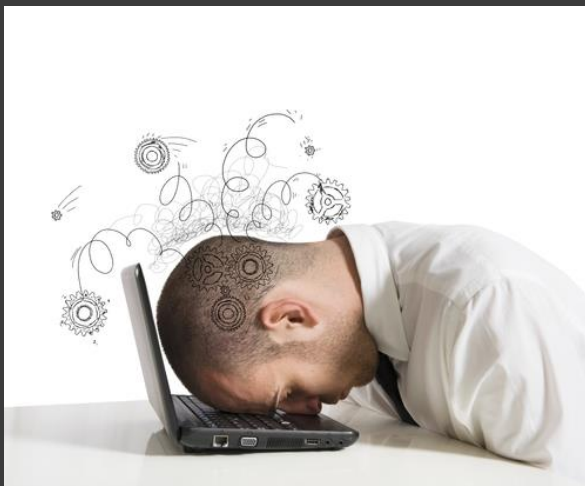
Rakenna vastaus aloittaen
taustoituksesta...

(Hyödynnä materiaalia, jos sitä on)

Poimi aihealueista tehtävän kannalta olennaiset asiat

Kartoita, mitä aihealueita tehtävä sivuaa

National Dept Relief

Ajankohtaisia aiheita

- Brexit
- Nollakorot
- Pakolaisuus
- EU ja suurvallat
- Suomi ja EU

Brexit

- ◎ Iso-Britanniassa järjestettiin **kansanäänestys EU erosta**
23.6.2016
 - Taustalla **sisäpoliittiset ja EU-poliittiset** syyt
 - Kaikkien yllätykseksi **niukka enemmistö kannatti eroa**
 - **Nationalismin nousu**
- ◎ Seuraukset tähän asti ovat olleet **tuhoisat**:
 - Iso-Britanniassa on koettu **ennennäkemätöntä poliittista epävakautta**
 - Monet EU:hun suuntautuvat yritykset ovat **vähentäneet tai siirtäneet toimintaansa**, jotkut jopa **tehneet konkurssseja**
 - Pitkittynyt **epävarmuus tulevista kauppasuhteista** => Britannia uhkaa ajautua **taantumaan**
 - **Irlannin konflikti** uhkaa uusiutua

Panda Security.

Brexit: mitä nyt?

- **Kauppasopimus** EU:n ja Britannian välillä?
 - Siirtymäkausi päättyy vuoden lopussa, **kauppasopimusta ei ole**
 - Ristiriitaiset tavoitteet
- **EU kansalaisten asema?**
 - Iso-Britannia tarvitsee työvoimaa
- **Pohjois-Irlannin asema?**
 - Kova raja Irlannin saarella **johtaisi todennäköisesti väkivaltaisuuksiin**
 - Irlannin tasavaltalaisarmeijan poliittinen siipi **Sinn Fein** menestyi juuri vaaleissa
- **Skotlannin itsenäistyminen?**
 - Skotlanti torjui vai **niukasti** itsenäistymisen viime kansanäänestyksestä
 - **EU-mielinen alue** havittelee nyt uudestaan itsenäisyyttä
- Iso-Britannian **poliittinen tulevaisuus?**
 - Miten epävakauudesta toivutaan?

Johtaako Brexit Irlannin saaren levottomuuksien uudelleen alkamiseen? *All that's Interesting.*

Nollakorot

- EU alueen **talouskasvu yskähdellyt** aina vuoden 2008 finanssikriisistä asti
 - Eurokriisi
 - USA:n protektionismi
 - Brexit
- EKP yrittänyt tukea kasvua **nollakoroilla, negatiivisilla talletuskoroilla** ja **arvopaperien ostoilla**
 - Tavoitteena kasvattaa euron inflaatiota n. 1% tuntumaan

Nollakorot, mitä sitten?

- ◎ On **halpaa olla velallinen**
 - Esim. asuntovelallisia nollakorko hellii, **maksavat vain marginaalia**
- ◎ Rahan **säästäminen ei kannata**
 - Nollakorot ja negatiiviset talletuskorot kannustavat **pitämään rahan liikkeellä**
- ◎ **Valtionvelka käy kaupaksi**
 - ...koska se on varmaa ja kannattavampaa kuin tallettaminen
- ◎ **Epävarmuus kalvaa**
 - Uusi taantuma? Kauppasodat? Brexit? Korkojen nosto?

Pakolaisuus

- ◎ **Pakolaiskriisin** jälkijäritykset koetaan yhä
 - **Vapaan liikkuvuuden ongelmat** selviksi
 - Inhimillinen **kriisi Välimerellä**
- ◎ EU:ssa **ei yksimielisyyttä** aiheesta
 - Otetaanko? Paljonko? Mistä? Miten jaetaan?
- ◎ **Turkin asema**
 - Tulppaa pakolaisia, uhkailee Eurooppaa
- ◎ **Epävakaas Euroopan lähialueilla**
 - Miten ja miten paljon voidaan puuttua?

EU ja suurvallat

⊙ EU ja **Yhdysvallat**

- Trumpin Yhdysvallat **epäluotettava kumppani**
=> **yhteishankkeet jäihin**

⊙ EU ja **NATO**

- NATO:n epävakaus => **kiinnostus eurooppalaiseen puolustusyhteistyöhön**

⊙ EU ja **Venäjä**

- **Pakotteet Krimin valloituksen takia**, pitäisikö jatkaa?
- **Yhteistyö** vai **vihamielisyys**?

⊙ EU ja **Kiina**

- Eriävä arvomaailma => **epäluottamus**
- **Ei yhtenäistä EU linjaa** => heikkous?

Suomi ja EU

- ◎ **Mallioppilaasta vastahangaksi**
 - Entinen mallimaa haraa nykyään useissa asioissa Saksaa ja Ranskaa vastaan
 - Ei halua mm. **tiukempaa yhteisvastuullisuutta eurossa**
- ◎ Perusarvoja puolustamassa
 - **Vaatii EU:n perusarvojen noudattamista**
=> viilenevät suhteet joihinkin itäisiin jäsen maihin
- ◎ Puolustusyhteistyö kelpaisi
 - **Suomi aina puhunut yhteisen puolustuksen puolesta**

Eurooppa-neuvosto

- Koostuu:
 - **EU maiden johtajista**
- Rooli:
 - **Ylin päättäjä**
- Tehtäviä:
 - **Päätää EU:n tavoitteet ja päämäärät**
 - **Päätää rahoituksesta**
 - **Ratkoo erimielisyyksiä**

Euroopan unionin neuvosto

- Koostuu:
 - **EU maiden asianmukaisista ministereistä (1/maa)**
- Rooli:
 - **Yhteistyön ylläpitäjä**
- Tehtäviä:
 - **Säätää lakeja yhdessä parlamentin kanssa**
 - **Päättää unionin turvallisuus- ja ulkopolitiikasta ja ohjaa sen toteuttamista**
 - **Tekee EU:n talousarviointia**

Komissio

- Koostuu:
 - **Komissaareista (1/maa)**
- Rooli:
 - **EU:n edunvalvoja ja edustaja**
- Tehtäviä:
 - **Valmistelee ja valvoo lakeja**
 - **Rankaisee rikkeistä**
 - **Edustaa unionia tarvittaessa**
 - **Muistuttaa jäsenmaita yhteisistä eduista**

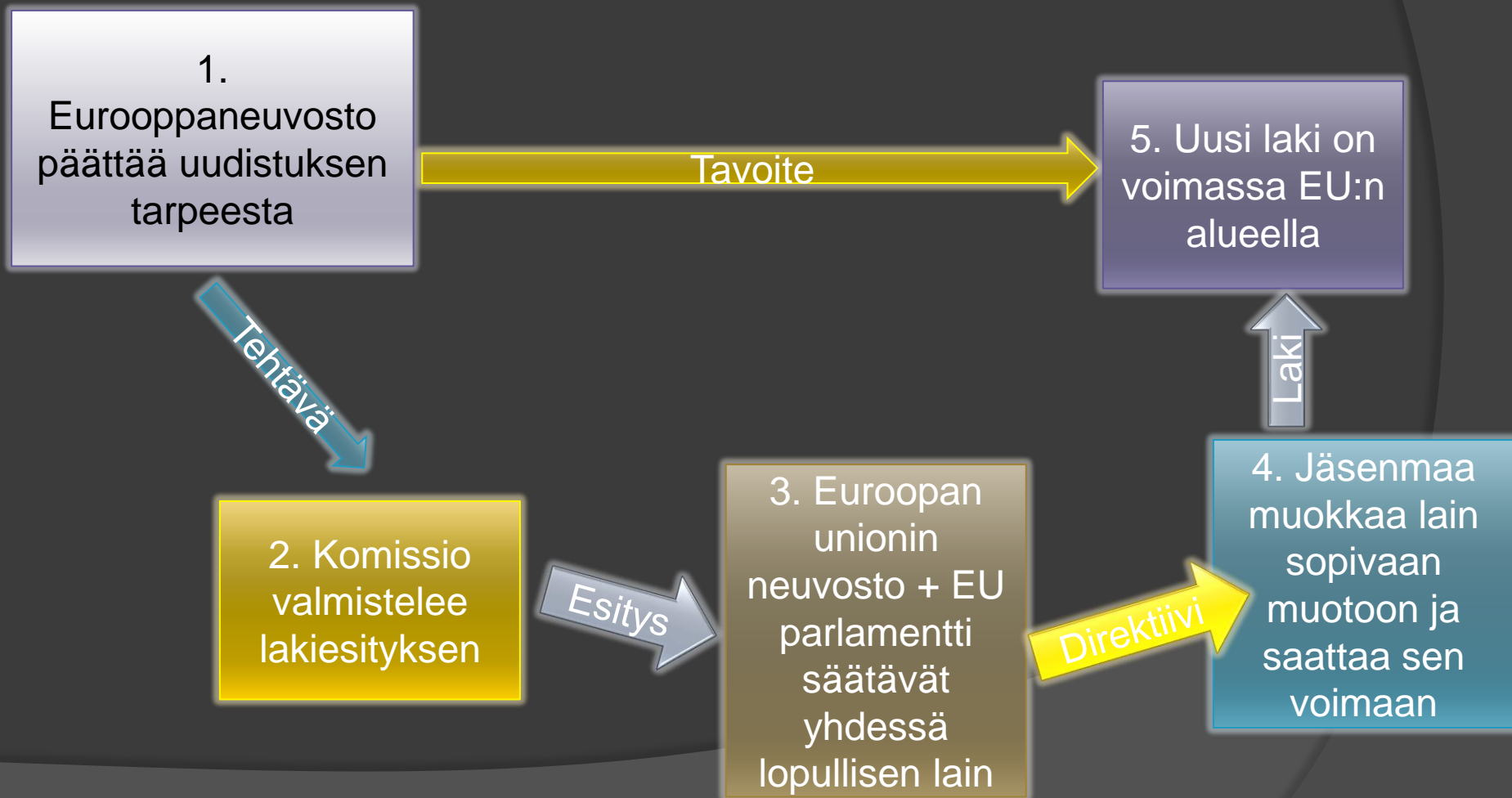
Euroopan parlamentti

- ◉ Koostuu:
 - **Jokaisesta jäsenmaasta valituista päättäjäistä (määrä suhteessa asukaslukuun) (705/14)**
- ◉ Rooli:
 - **Kansan oikeuksien valvoja**
- ◉ Tehtäviä:
 - **Hyväksyy lait ja budjetit**
 - **Valvoo muiden elinten toimintaa**
 - **Hyväksyy merkittävät sopimukset**

Euroopan unionin kansalaiset

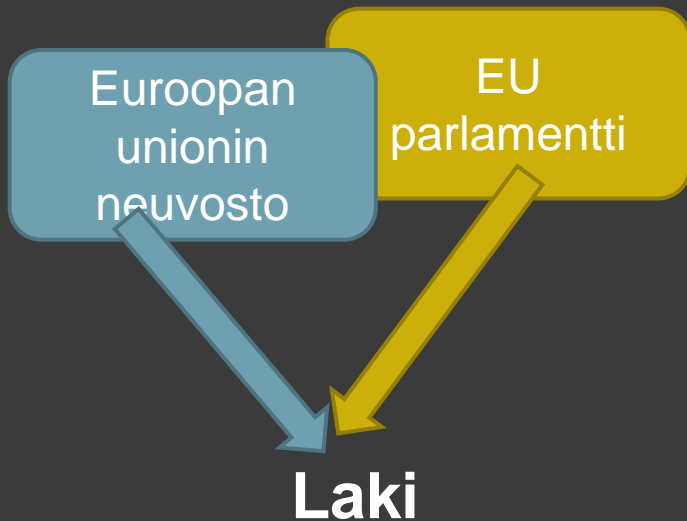
- ⊙ Vaikuttavat Eurooppa-neuvostoon...
 - **...valitsemalla maansa johtajan**
- ⊙ Vaikuttavat Euroopan unionin neuvostoon...
 - **...valitsemalla maansa hallituksen**
- ⊙ Vaikuttavat komissioon...
 - **...?**
- ⊙ Vaikuttavat Euroopan parlamenttiin...
 - **...valitsemalla edustajansa parlamenttiin**

EU lainsäädäntö

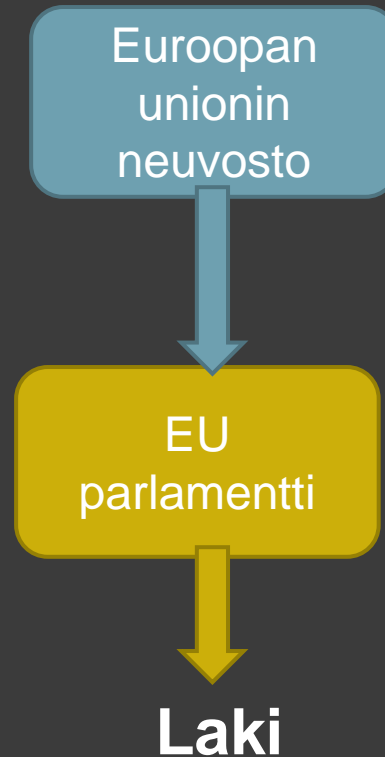
Lainsäätämisyjärjestykset (3kpl)

Tavallinen järjestys

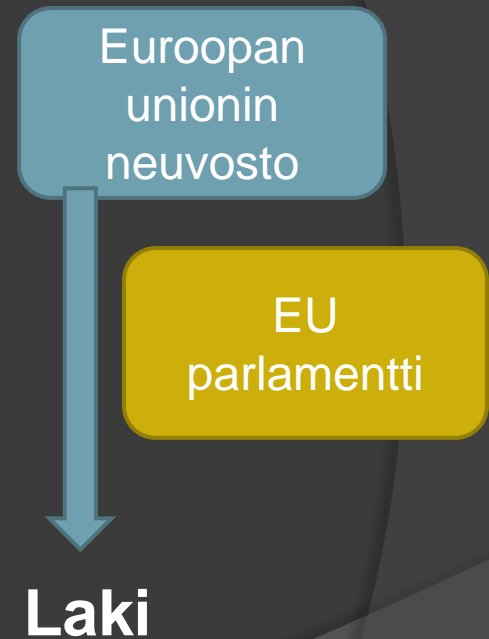
Euroopan unionin neuvosto ja EU parlamentti säätävät lain yhdessä.

Hyväksymismenettely

Euroopan unionin neuvosto säätää lain ja EU parlamentti voi vain hyväksyä tai hylätä sen.

Kuuntelumennettely

Euroopan unionin neuvosto säätää lain ja EU parlamentti voi vain kommentoida sitä.

Mistä EU saa rahat budjettiinsa?

- ⦿ Jäsenmailta kerätyistä vuotuisista maksuista
- ⦿ HUOM! **EU ei voi verottaa kansalaisiaan!!!**
- ⦿ Suomi kuitenkin maksaa osuutensa verovaroista

EU budjetista ohjataan rahaa elintasoeron tasoittamiseen

- ◎ **EU:n budjetista** käytetään tulevina vuosina **lähes puolet työllisyyden, kilpailukyvyn ja kestäväen kasvun parantamiseen**
- ◎ **Tavoitteena kehittää erityisesti matalamman elintason alueita**
 - ...mutta ei antamalla rahaa vaan ohjaamalla sitä **kehityshankkeisiin => tuloksia pitkässä juoksussa**
- ◎ **Varakkaammat EU maat maksavat enemmän ja saavat vähemmän (=nettomaksajat)**
 - **Köyhemmät hyötyvät** suhteessa **enemmän (=nettosaajat)**

Tuomo HurtigTuomo Hurtig 2020-2021

EURO

Miksi euro?

- ◎ **Rahan arvo ei ole vakio**
 - Arvo on **perinteisesti** voitu **situa** esim. **kultaan tai toiseen valuuttaan**
 - **Arvoon vaikuttavat** esim. **inflaatio**, suuret **poliittiset muutokset** ja **valuuttakauppa**
- ◎ Rahan **arvon heilahtelu** on **pahaksi taloudelle**
 - **Heikentää ennakoitavuutta**
 - Saattaa **vääristää kilpailua (devalvaatio)**
- ◎ EU:ssa heräsi aikoinaan kiinnostus vakaaseen yhteisvaluuttaan

Miten euroon pääsi?

- ⦿ **Päästäkseen euroon maalla piti olla vakaa ja terve kansantalous**
 - ⦿ **Mittareina käytettiin matalaa...**
 - **Inflaatiota** (<2%)
 - **Valtion alijäämää** (<3%)
 - **Velkaantumisasastetta** (<60%)
 - **Maat myös sitoutuivat vakaus- kasvusopimuksen** sääntöjen mukaan ylläpitämään talouden terveyttä
- => Tavoitteena vakaa ja ennakoitava yhteisvaluutta!

Onko eurossa valuvika?

◎ Euro laajeni liian nopeasti

- Lisää **maita** otettiin **mukaan vakauden kustannuksella**
- **Pankkiunioni** perustettu jälkikäteen **ennaltaehkäisemään ja korjaamaan ongelmia**

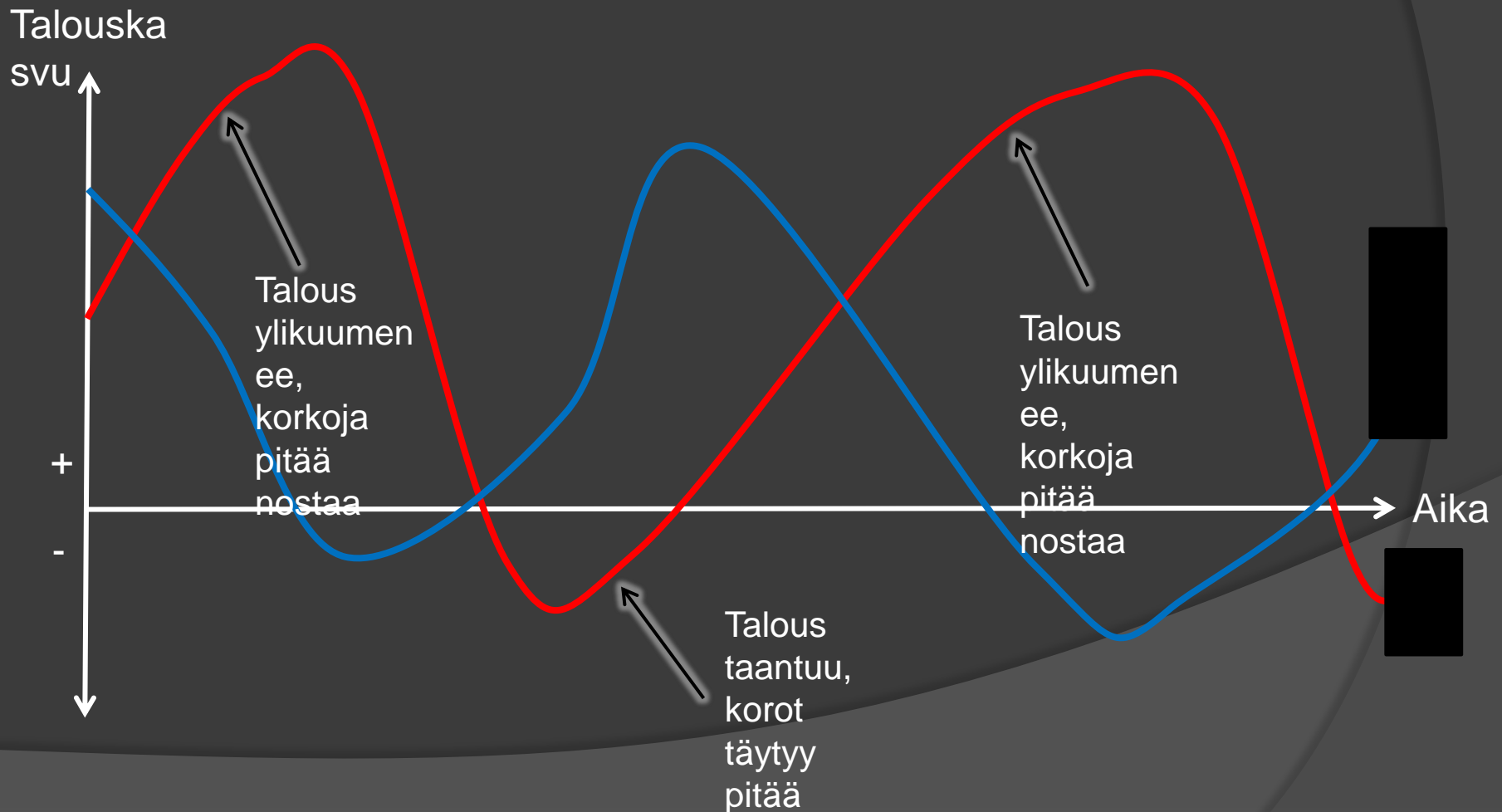
◎ Euroalueella on yhteinen rahapolitiikka...

- ...mutta eri **maiden taloudet käyvät eri tahtiin**
- ...**jokainen maa päättää omasta budjetistaan**

Kuva16. Kestääkö euro?
Defend Democracy Press.

Korkopolitiikka ja talouskasvu

Euron ongelmat

- ◉ Toimiessaan suunnitellulla tavalla euro olisi hyvä asia, mutta...
- ◉ **Euro palvelee ensisijaisesti Saksaa ja Ranskaa,** pienien maiden tarpeet toisarvoisia
- ◉ **Useat maat rikkoivat vakaus- ja kasvusopimusta jo varhaisessa vaiheessa => katsottiin läpi sormien => epäterveiden talouksien synty**
- ◉ **EMU maat ovat joutuneet talkoisiin pelastaakseen esim. Kreikan talouden**
 - Kreikan talouden kaatuminen aiheuttaisi talouskriisin EMU:ssa?
 - Kovat säästöohjelmat kurittavat nyt Kreikkaa
 - Muut ongelmamaat (PIGS maat) ovat toipuneet melko lailla omin voimin

EKP

- Eli **Euroopan Keskuspankki**
- Koostuu **EMU maiden keskuspankeista** (esim. Suomen Pankki)
- **Tavoitteena hintavakaus**
 - Eli inflaatio $< 2\%$
- **Valvoo** eri maiden pankkeja
- **Voi tukea** EU:n talouspolitiikka
 - Säättää ohjauskorkoa eli rahan hintaa
 - Talous kovassa kasvussa \Rightarrow korot ylös \Rightarrow rauhoittaa tilannetta
 - Talous sakkaa \Rightarrow korot alas \Rightarrow raha liikkuu

Kuva17. Korko määrittää rahan hinnan, rahan hinta määrittää sitä, miten vilkkaasti raha liikkuu. Ray White Cranbourne.